

Den troverdige Gahr Støre

*En kvalitativ analyse av Jonas Gahr Støres
troverdighet under valget 2017*

av

Morten-Sebastian Horne

Masteroppgave i NOR4091
Masteroppgave i Nordisk, Lektorprogrammet
30 studiepoeng

Institutt for lingvistiske og nordiske studier
Det humanistiske fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

Våren 2020

© Morten-Sebastian Horne

2020

Den troverdige Gahr Støre

Morten-Sebastian Horne

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven er en kvalitativ analyse av hvilke interaksjonelle og retoriske virkemidler som påvirker Jonas Gahr Støre sitt ethos under valget i 2017. Oppgaven henter teori fra samtaleanalysen, retorikken og også noe fra medievitenskapen.

Jonas Gahr Støre hadde vært under stor kritikk i forkant av valget i 2017, mye på grunn av hans tilnærming til debatter og intervjuer. I motsetning til mange andre politikere har Gahr Støre en mer drøftende tilnærming når han skal debattere eller bli intervjuet, noe som har fått mange til å oppleve han som vinglete og uklar. Vinner av kåringen årets tåkeprat er kun med å støtte under denne oppfatningen. Under den første partilederdebatten i det korte valget er det derimot en annen Gahr Støre som trer frem. Det var en offensiv Gahr Støre man fikk se, med kortformulerte og tydelige budskap var det ikke lenger tåkefyrsten som debatterte.

Oppgaven har som hensikt å forklare hva det er som påvirker Jonas Gahr Støre sin troverdighet ovenfor velgerne under valget i 2017. Gjennom å knytte relevant teori til transkriberte sekvenser fra et utvalg debatter og partilederutspørringer vil dette bli avdekket. Det er en mer folkelig og tydelig partileder man ser under valget i 2017, som både bruker personlige historier og tydelig budskap for å understreke sitt politiske budskap.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på mine fem med studier, som resulterer i at jeg fra høsten av kan bære tittelen lektor med stolthet. Til tider virket det som jeg aldri skulle bli ferdig med utdanningen, men nå som jeg skriver denne oppgaven lurer jeg på hvor alle årene har blitt av.

Jeg vil takke alle flinke forelesere og medstudenter som har gjort både studiehverdagen og praksisperiodene innholdsrike og morsomme. En fortjent takk går også til min veileder Marja Etelämäki som åpnet døren for samtaleanalyse, og som med det viste at det er flere veier til rom.

Jeg vil også takke Eirik Vatnøy som bidro med transkripsjoner fra valget, og med det gjorde arbeidet med oppgaven mindre smertefullt.

Mamma og pappa fortjener også en hyllest, som har vært positive og oppmuntrende gjennom alle årene og alltid har hatt trua på at det skulle gå fint. Dette til tross for at sønnen deres er litt for glad i prokrastinering.

Jeg vil også takke samboeren min Marte, som har stått på for at jeg skal kunne fokusere på masteroppgaven. Uten deg hadde ikke skrivingen gått så smertefritt som det gjorde, og du skal ha mye av æren for at jeg faktisk fikk gjennomført dette.

Oslo

Juni 2020

Morten-Sebastian Horne

Innholdsfortegnelse

1. INNLEDNING	1
1.1 PROBLEMSTILLING	3
1.2 HVORFOR SKRIVE OM DETTE TEMAET?	4
1.3 PROBLEMATISERING AV OPPGAVE.....	5
1.4 TIDLIGERE FORSKNING.....	5
2. TEORI	8
2.1 RETORISK TEORI	8
2.1.1 Retorikk	8
2.1.2 Actio	9
2.2 ETHOS – DEN TROVERDIGE APPELLFORM.....	11
2.2.1 – Dynamikkens ethos	11
2.2.2 – De troverdige karaktertrekkene.....	12
2.2.3 Flerstemmighet – Viktig for troverdighet?	14
2.3 SAMTALEANALYSE	16
2.3.1 Turtaking.....	16
2.3.2 Turtaking – Partilederutspørring.....	17
2.3.3 Turtaking – Debatt	18
2.4 SVARSTRATEGIER	20
2.4.1 Journalistenes makt.....	20
2.4.2 Transformative svar	21
2.4.3 Unnvikelsesstrategi	22
3. METODE OG UTVALG	24
3.1 PARTILEDERUTSPØRRING OG DEBATT	24
3.2 KVALITATIV ANALYSE	25
3.3 SAMTALEANALYSE	25
3.3.1 Transkripsjon	27
4. ANALYSE	28
4.1 JONAS GAHR STØRE – INNLEDENDE ETHOS.....	28
4.2 DEBATTEN I ARENDA SUKA	29
4.2.1 Turer og taletid.....	29
4.2.2 Drøfting av debatten.....	37
4.3 POLITISK VALGKVARTER	40
4.3.1 Drøfting av politisk valgkvarter	43
4.4 PARTILEDERUTSPØRRING	44
4.4.1 Analyse av partilederutspørring.....	44
4.4.2. Drøfting av partilederutspørring – 31. august 2017	51
5 AVSLUTNING	54
6. LITTERATURLISTE:	56
7. TRANSKRIPSJONSØKKE	61

1. Innledning

I 2017 var det duket for et nytt stortingsvalg i Norge, og som valget i 2013 skulle det vise seg å være enda et dårlig valg for Norges største parti, Arbeiderpartiet. Etter at stemmene hadde blitt telt opp ble det klart at Norge gikk mot fire nye år med en borgerlig regjering, bestående av partiene Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti (Garvik, 2017).

Arbeiderpartiet var fortsatt Norges største parti og fikk 27,4 % av stemmene under valget. Dette var 2,4% mer enn hva Høyre som nærmeste konkurrent fikk (NRK, 2017). Selv om AP fortsatt var Norges største parti var dette deres nest dårligste valg etter krigen, kun slått av valget fra 2001. Arbeiderpartiet hadde en nedgang på 3,5 % fra valget i 2013, og var dermed det partiet som også mistet flest velgere i 2017. I et intervju med NRK forklarer forsker ved institutt for samfunnsforskning, Johannes Bergh (NRK, 2019), at troverdigheten på politikkområdet sysselsetting var svekket. Bergh viser til tall hentet fra velgerundersøkelser som viser at fra 2009-2017, har AP falt med 30 % på spørsmål om hvilket parti det er som har best sysselsettingspolitikk. I 2009 var det 61 % av de som svarte som mente det var Arbeiderpartiet som hadde den beste politikken på dette området, mens det i 2017 er kun 30 % som mener det samme. Han legger også til:

Arbeiderpartiet tapte troverdighet ikke bare i en sak, men på tvers av politiske saker i løpet av valgkampen så de mistet troverdighet samtidig som de andre partiene på venstresiden gikk kraftig frem og tok velgere fra Arbeiderpartiet. (NRK, 2019)

Mannen som har ledet Arbeiderpartiet under de to siste stortingsvalgene har vært Jonas Gahr Støre. Da han i 2014 tok over som partileder etter Jens Stoltenberg ble han møtt med store forhåpninger, men har siden slitt med å leve opp til det som forventes av en partileder for Arbeiderpartiet. Gahr Støre har ofte fått kritikk for språket sitt, fordi det kan oppleves som omstendelig eller lite tilgjengelig og treffende. Dette er derimot noe professor i retorikk Jens Kjeldsen er uenig i (Gillesvik & Aarre, 2014). Kjeldsen mener derimot at Jonas Gahr Støre er en troverdig politikertype:

I retorisk sammenheng er Støre det vi karakteriserer som troverdig politikertype: Han er nyansert, opptrer imøtekommende, viser evne til å lytte, innrømmer feil, er engasjert og tilhørerne får fornemmelse av at han er reflektert med vilje og visjoner. (Gillesvik & Aarre, 2014)

Kjeldsen sier videre at Gahr Støre henvender seg mye til publikum som gjør at publikum føler at han er interessert i dem. Han avslutter intervjuet med å si at en forskjell mellom Gahr Støre og Jens Stoltenberg, er at Gahr Støre er en mer alvorlig mann, mens Stoltenberg hadde også humor som en del av sitt retoriske arsenal. Kjeldsen påpeker at humor kan være med på å avgjøre en debatt, dette kan indikere at Gahr Støre kanskje har litt færre kort å spille på enn det Stoltenberg hadde da han var partileder.

På den andre siden av skalaen derimot, der man finner de som ikke er like entusiastiske over måten Jonas Gahr Støre taler og debatterer på, finner man ofte omtalelser som «tåkefyrste» og «vinglete». Begrepet «tåkefyrste» kommer av at Jonas Gahr Støre ble i 2015 kåret til årets «tåkefyrste» / «tåkeprater». Denne kåringen er det PR-byrået Geelmuyden Kiese som står for, og har delt ut denne prisen siden 2012. I anledningen av da Gahr Støre vant prisen skrev Geelmuyden Kiese at det ikke var rart at han vant, men han fant det merkelig at han ikke hadde vunnet før siden han hadde blitt nominert hvert år siden 2013. Det blir også skrevet at den formen for tåkeprat som Jonas Gahr Støre driver med er farlig for demokratiet, og at man til slutt ikke skjønner hva han eller partiet mener (Hellum & Nyland, 2016). Utsagnet som gjorde at Gahr Støre vant prisen er følgende:

Det er hypotetisk. Hvis jeg blir statsminister, skal jeg tenke gjennom det. Jeg vet at rundt slike spørsmål er det så mange spørsmål en regjering må ta stilling til og vurdere. Det er ikke noen automatikk i at man må gjøre det. Svaret kan være ja og svaret kan være nei. (Hellum & Nyland, 2016)

«Tåkefyrste-tittelen» virker som en tittel som i Jonas Gahr Støre sitt tilfelle har vært vanskelig å kvitte seg med, og har vært med på å prege flere sitt syn på han som politiker. Før valget i 2017 ble denne merkelappen brukt flittig i valgkampstrategiene til de andre partiene for å sørge for at dette var i velgernes bevissthet (Glomnes & Kristiansen, 2016).

Det var derfor knyttet stor spenning til hvilken Gahr Støre det var som kom til å møte opp under valget i 2017. Ville man se tåkefyrsten Gahr Støre eller ville man få se en annen versjon av partilederen. Det tok derimot ikke lang tid å forstå at han hadde jobbet godt i forkant med å fremstå som en mye mer tydelig politiker. Etter den først partilederdebatten i Arendal 2017 satte Gahr Støre standarden og de høye terningkastene strømmet inn. VG sine kommentatorer ga han terningkast seks på den første debatten for at han var offensiv og selvsikker. De avsluttet vurderingen sin med: «Tåkefyrsten har abdisert. For godt?» (Skartveit, Jacobsen & Meland, 2017). Førstelektor i retorikk ved høyskolen Kristiania, Kjell Terje Ringdal, sa dette til NRK i etterkant av den første debatten: "Jeg har aldri sett og hørt

Støre så kortformulert og tydelig. Det var en statsminister som trådte fram, og jeg vil gi ham terningkast seks for innsatsen. Dette var vinn- eller forsvinn for Støre, og han vant» (Ottosen, 2017).

1.1 Problemstilling

Som innledningen på oppgaven indikerer, kommer denne masteroppgaven til å handle om lederen for Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre. I et intervju med Bergens Tidende fortalte Kjeldsen (Gillesvik & Aarre, 2014) at måten Gahr Støre debatterer og taler på, gjør at han fremstår som en troverdig politiker. En politiker som fremstår imøtekommende, som kan innrømme feil og som henvender seg til publikum og sørger for at de føler seg inkludert. Etter valget i 2017 derimot fortalte Johannes Bergh (NRK, 2019) at tallene tydet på at Gahr Støre og Arbeiderpartiet hadde tapt troverdighet i saker som er viktige for partiet. Både før og etter valget i 2017 har Ap fått mye kritikk for at de har fremstått vinglete i flere politiske saker. Overskrifter som: «Arbeiderpartiet vingler i elbil-politikken» (Finansavisen, 2016), «Politisk selvmord og begravelse på samme dag» (Rotvold, 2020), «Krever svar fra Ap: - Utrolig vinglete» (Gilbrant, 2019) og «Støre viser manglende lederskap» (Gilbrant & Karlsen, 2019), er bare med på å forsterke dette bildet som er skapt om at Arbeiderpartiet og Jonas Gahr Støre sliter med å fremstå overbevisende. Det er dette som er grunnlaget for problemstillingen for denne oppgaven:

Hvilke interaksjonelle og retoriske virkemidler påvirker Jonas Gahr Støre sin troverdighet under valget i 2017?

For å best kunne besvare denne oppgaven vil det bli brukt teori fra to ulike disipliner, og dette er samtaleanalyse og retorikk. Grunnen til at jeg har valgt å gjøre det på denne måten er fordi dette vil skape en bedre forståelse av hva det er Gahr Støre gjør som påvirker hans troverdighet, enten om det er positivt eller negativt. En annen grunn er fordi forskningen ville blitt mangelfull hvis jeg for eksempel kun hadde benyttet meg av den retoriske disiplinen, siden det er vanskelig å fastslå hvilken effekt det han gjør har for hans troverdighet. Her skal derfor samtaleanalysen hjelpe til, med at man kan analysere transkripsjoner fra debatter og intervjuer for å bedre forstå hva som blir gjort. Det vil bli gått grundigere igjennom hvilke teorier som vil bli brukt og hvorfor senere i oppgaven.

En siste disiplin som man ikke kan utelate i en oppgave som denne er medievitenskapen. Grunnen til at dette er relevant for oppgaven er fordi mediene har en stor innflytelse på valgkampen, spesielt når det kommer til innhold og forløp (Aardal, Krogstad, Narud, 2004, s. 17). Mediene har fått en rolle som formidler og fortolker av politiske spørsmål og prosesser og blir med dette en sentral aktør i valgkampene. Mediene er også med på å forme den offentlige mening om politikk, vitenskap, kultur m.m., ved at de presenterer tekster fra spesialfelter til befolkningen, gjerne med en skepsis til autoritetene (Aardal et al., 2004, s. 17). I boken *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen* blir mediene sin rolle omtalt slik: «[mediene] setter dagsordenen, regisserer spillet, kroner eller detroniserer aktørene. Den som vil ha innflytelse, må tilpasse seg massemedienes form» (Østerud, Engelstad & Selle, 2003, s. 127). Denne beskrivelsen viser hvor stor innflytelse og påvirkningskraft mediene har på hvordan valgkampen utspiller seg, og hvilken oppfatning velgerne får av de ulike politikerne og partiene. Derfor føler jeg det er hensiktsmessig for denne besvarelsen å inkludere medievitenskapen.

1.2 Hvorfor skrive om dette temaet?

Arbeiderpartiet har siden 1927 vært det største partiet i Norge ved alle valg. Ved stortingsvalg har partiet ofte fått rundt 35-45 % av stemmene, og har med det vært det klart største partiet når det kommer til antall velgere (Garvik, Bull, Tvedt, 2019). De siste årene derimot har Ap opplevd en kraftig nedgang, og har gjort to dårlige stortingsvalg på rad (2013 og 2017). Som nevnt tidligere var valget i 2017 spesielt dårlig, hvor de kun fikk 27,4 % av stemmene, noe som er det nest dårligste stortingsvalget de har hatt etter andre verdenskrig (Garvik et al., 2019). Denne nedgangen er en av faktorene for at jeg fattet interesse for nettopp Arbeiderpartiet.

En annen årsak som gjorde denne oppgaven interessant var retorikken til Jonas Gahr Støre. Gahr Støre sin retorikk har ofte vært et diskutert tema, spesielt etter at han ble partileder i Ap. Hvor noen kritiserer han for å fremstå vinglete og uklar, og andre har hyllet han for en mer tenkende og resonerende retorikk (Gillesvik & Aarre, 2014). Kjeldsen advarte derimot da han snakket med Bergens Tidende i 2014 at denne måten å debattere på kunne føre til at han ble et offer for politikere som uttrykker seg mer direkte og tydelig. Oppgaven baserte seg derfor i starten på en teori jeg hadde, om at man i partier som synker på meningsmålingene vil finne en politiker med et svakt ethos. Dette var derimot en teori som jeg utover i arbeidsprosessen måtte skrinlegge, siden Gahr Støre fremstod mye mer troverdig

enn det «tåkefyrste» beskyldningene han hadde fått skulle tilsi.

Den siste og viktigste årsaken rent faglig for å skrive denne oppgaven, er at troverdighet er et tema som det er gjort svært lite forskning på. Hva er det som gjør at en politiker fremstår troverdig? I boken *Talerens troverdighet* skriver professor i medievitenskap Andre Johansen at det er mye forskning som berører temaet talekunst, men at det han kaller «det levende ord» og møte med publikum ikke blir viet noen akademisk interesse (Johansen, 2003, s. 28). Det nærmeste man kommer i Norge er bøker som PR-konsulenter og lederinstruktører skriver. Som kanskje kan hjelpe de som leser bøkene til å bli bedre til å selge produkter, men som ikke forteller noe om hvordan politikere taler troverdig. Dette er med på å gjøre oppgaven spennende, siden dette er et område innen verdens eldste fagdisiplin som det ikke er gjort mye forskning på.

1.3 Problematisering av oppgave

Den som i dag interesserer seg for politisk talekunst, stiller på nesten bar bakke. Han kan bruke sin intuisjon, kanskje egne erfaringer, og framkomme med mer eller mindre skarpsindig synsing, men han har ingen utviklet kunnskap å støtte seg til: Ikke noe forråd av begreper å fatte selve taleaktens kvaliteter med, ingen systematiske undersøkelser av deres virkning under varierende betingelser. (Johansen, 2003, s. 28).

Den største årsaken til å skrive denne oppgaven, kommer også til å bli den største utfordringen med å skrive den. Som Johansen skriver finnes det ingen eller lite tidligere forskning å støtte seg på for å besvare denne oppgaven. Faren for at oppgaven baserer seg på synsing er derfor tilstede. Det blir derfor viktig å forankre svarene og poengene man skulle finne ved arbeidet av denne oppgaven i fagteori. Dette er årsaken til at oppgaven ikke kun forholder seg til en fagdisiplin, men er innom samtaleanalyse, retorikk og medievitenskap. Dette vil forhåpentligvis sørge for at oppgaven går fra å basere seg på kvalifisert synsing, til å være forankret i fagteori, selv om teorien er hentet fra ulike disipliner.

1.4 Tidligere forskning

Hovedelementene i denne oppgaven er Jonas Gahr Støre og appellformen ethos. Selv om det ikke er mye tidligere forskning om ethos, finnes det fortsatt forskning som vil være relevant for denne besvarelsen.

Johannessen (2018) skrev i 2018 en mastergradsoppgave med navnet *Når Jonas blir Støre*. Denne mastergradsoppgaven er en retorisk analyse av hvilke retoriske grep Gahr Støre gjorde under partilederdebatten den 14. august 2017. Johannessen bruker også teoretiske

perspektiver fra politisk kommunikasjon og medialisering, når han forsøker å besvare *hvorfor* Gahr Støre fremstod som han gjorde under denne partilederdebatten. Viktige elementer ved denne besvarelsen er kravet mediene har om underholdning, personifisering, spissing og konflikter under debatten (Johannessen, 2018, s. 3).

I oppgaven er Johannessen også innom Jonas Gahr Støre sin troverdighet, og hva det er han gjør under denne partilederdebatten for å bygge opp sitt ethos. Han påpeker at Gahr Støre i debatt med statsminister Erna Solberg, gestikulerer mye med hendene og avbryter Solberg flere ganger. «Når Støre gjentatte ganger avbryter Solberg med mer eller mindre saklige innskytelser, skaper det en annen dynamikk enn dersom de hadde lagt fram argumentene hver for seg mens den andre venter på tur» (Johannessen, 2018, s. 84). Johannessen påpeker også bruken av personlige historier som en måte Gahr Støre bygger opp sin troverdighet på. Professor ved instituttet for medier og kommunikasjon på UiO, Rune Karlsen, skriver i *Makt, medier og politikk: Norsk politisk kommunikasjon*, at velgerne ofte vurderer politikerne utfra personlighetstrekk istedenfor deres kompetanse (Karlsen, 2015, s. 97). Oppgaven er også innom andre retoriske grep Jonas Gahr Støre benytter seg av i denne partilederdebatten for å bygge opp sitt ethos, og disse ulike grepene vil derfor være fordelaktig å tenke over da jeg skal analysere to partilederutspørringer og en debatt.

Elle (2010) har studert dominansstrategier i partilederdebatten fra 2009, og forsket på hvilke måter og i hvilken grad de ulike debattantene dominerer debatten. I denne mastergradsoppgaven benyttet Elle seg av samtaleanalyse som metode for å besvare forskningsspørsmålet sitt, noe også denne oppgaven skal gjøre.

Måten Elle går frem på for å beskrive styrkeforholdene mellom debattantene, er at hun deler opp dominansstrategiene i tre ulike kategorier. Hun deler dem inn i: kvantitativ dominans, kvalitativ dominans og interaksjonell dominans (Elle, 2010, s. 17). Dette er de samme typene av dominans som Linell og Gustavsson operer med i *Initiativ och respons. Om dialogens dynamikk, dominans och koherens* (1987, s. 238). Det Elle kommer frem til er at debattantene til tross for to ordstyrere, har mulighet til å styre hvem det er som snakker, når de får snakke og om hva de får snakke om (Elle, 2010, s. 101). For å besvare oppgaven fokuserer Elle på responsstrategier som transformativ svar, hun ser på betydningen av turtakningsstrategier og kontrollstrategier. Dette er noen av fokusområdene til Elle jeg mener kan knyttes til troverdighet, og forhåpentligvis er til hjelp når jeg skal besvare min egen problemstilling.

Våren 2019 skrev Ole Andreas Laache Klevan ved Universitetet i Oslo en masteroppgave som handler om bruken av humor som retorisk virkemiddel i politisk

kommunikasjon og retorikk. I denne oppgaven er han innom temaet ethos, og ser på hvordan man kan bruke humor for å styrke eller bygge opp sin troverdighet ovenfor velgerne. Laache Klevan intervjuet i masteroppgaven sin både leder for Unge Høyre Sandra Bruflot og arbeids- og sosialminister, Torbjørn Røe Isaksen. I intervjuene kommer det frem at selvironi er viktig for å fremstå mer folkelig og autentisk ovenfor velgerne (Laache Klevan, 2019, s. 54). Dette med å fremstå folkelig og autentisk ovenfor velgerne kan knyttes til det Karlsen (2015, s. 97) skriver om at velgerne ofte vurderer politikerne utfra personlighetstrekk og ikke nødvendigvis kompetansen deres. I oppgaven konkluderer Laache Klevan med at bruken av humor for humoren sin skyld ikke nødvendigvis er positivt, fordi det er viktig at det føles oppriktig og autentisk hos velgerne. Et annet viktig poeng er at humoren ikke må oppfattes som smakløst, men må passe til anledningen og publikumet. Dette er poeng som kan være spennende å se på i denne oppgaven, hvis det er slik at Jonas Gahr Støre forsøker seg på å bruke humor som et retorisk virkemiddel i debattene og intervjuene.

I likhet med det denne oppgaven har som formål å forske på, har Tryggestad (2014) studert troverdighet i valgkampen. Han undersøkte hvordan man angriper for å svekke motstandernes troverdighet, og om det er parti, sak eller personrettede angrep. Det ble også forsket på hvilke selvhvedelser de benyttet seg av for å forsvare eller gjenoppbygge troverdigheten sin, og til slutt hvordan denne dynamikken og forhandling om troverdighet utspiller seg mellom de ulike politikerne (Tryggestad, 2014, s. 14).

I hans oppgave blir noe av fokuset rettet mot hvilke svarstrategier Erna Solberg og Jens Stoltenberg benytter seg av under valgkampen for å enten svekke motstanderens troverdighet eller styrke sin egen. Han finner eksempler på at de noen ganger fortier: «de overser angrepet og velger å angripe tilbake. Det de oppnår med dette er å fjerne fokuset vekk fra det kritiske punktet til motstanderen» (Tryggestad, 2014, s. 81). Han har også sett på eksempler på hvor de fordreier spørsmålet eller kritikken, hvor de velger å svare på en fordreid utgave av det som blir sagt, slik at man kan kommunisere sitt eget syn istedenfor å besvare motstanderens synspunkt (2014, s. 81). Det blir derimot poengtert at dette ikke nødvendigvis er en god strategi, siden hvor man velger å fortie eller fordreie når det er mulig å gjendrive, kan føre til at politikerne svekker sin egen troverdighet.

Det er også gjort mer forskning som vil være relevant for arbeidet med denne oppgaven. *Spørsmålet retorikk: Responser og spørsmålsformuleringer i norske partilederspøringer* av Anna Solvoll Rognmo (2009), Sonia Arisland (2012) sin masteroppgave *Bare et spørsmål?: Spørsmålsformuleringer i norske partilederspøringer fra valgkampen ved stortingsvalg* og Vigdis Nybøs (2012) *Argumentasjonsdemokratiet i*

krise, er mer tidligere forskning som kommer til å være til hjelp for denne oppgaven. Det er flere enn disse også, men av hensyn til kriteriene for denne oppgaven vil jeg ikke gå grundigere inn på disse oppgavene nå.

2. Teori

Formålet med denne oppgaven er å prøve å forstå hvilke grep Jonas Gahr Støre – bevisst eller ubevisst – gjør, for å enten bygge opp eller styrke sin egen troverdighet under valgkampen i 2017. For å kunne besvare problemstillingen vil jeg nå presentere teori som kommer til å være aktuell for oppgaven, slik at det blir lettere å identifisere konkrete eksempler i debattene og partilederspørringene i analysen min. I det kommende kapitlet vil jeg derfor komme med teori fra de tre fagfeltene jeg nevnte tidligere i oppgaven: retorikken, samtaleanalysen og medievitenskapen. Kapitlet vil bli innledet med retorisk teori.

2.1 Retorisk teori

I artikkelen *Retorisk dannelse* (2013) innleder professor i retorikk, Jens Kjeldsen, ene kapitlet ved å prøve å forklare hvorfor man skal forske på retorikk når det finnes medievitenskap og hva forskjellen på disse to disiplinene er.

Litt forenklet kan man si at mens medievitenskapen studerer *de rammene som mediene* legger for det å overbevise og utføre kommunikative funksjoner, så studerer retorikken *hvordan mennesker bruker medier* til å overbevise og utføre kommunikative funksjoner. (Kjeldsen, 2013, s. 72)

Denne måten å forstå de to ulike disiplinene på, viser også viktigheten av at begge blir inkludert i en oppgave som denne. Siden dette vil sørge for at man kan analysere materialet med to ulike innfallsvinkler, som igjen kan sørge for at man kan oppdage nye elementer i debattene og intervjuene.

2.1.1 Retorikk

Retorikk er et begrep som de aller fleste har hørt, men som de kanskje finner vanskelig å definere og det med god grunn. Hva man skal definere retorikk som har vært diskutert helt siden begrepet først ble brukt for 2500 år siden i Hellas. Ikke bare har det vært stor uenighet om hva retorikk faktisk betyr, men det blir også ofte brukt til å omtale tre ulike fenomener (Bakken, 2014, s. 15). Disse tre fenomenene er ifølge førsteamanuensis ved Universitetet i

Oslo, Jonas Bakken, det han omtaler som de tre kjernebetydningene. Den første handler om at man bruker retorikk når man snakker om måter man kan bruke språket til å overbevise eller overtale (2014, s. 15) . Dette blir omtalt som den første kjernedefinisjonen siden det er dette som oftest blir brukt når man snakker om retorikk, og dette samsvarer med hvordan Jens Kjeldsen (2013, s. 72) definerer den retoriske disiplinen.

Det andre fenomenet retorikkbegrepet dekker er faget retorikk. Faget hvor man studerer den overtalende språkbruken, slik at man skal bedre forstå hvordan den fungerer. Den tredje og siste definisjonen Bakken trekker frem er begrepet brukt for å betegne en bok. Han påpeker at dette er en lite brukt definisjon. I denne oppgaven er det den første definisjonen til Bakken, og definisjonen til Kjeldsen som blir brukt.

Ikke bare kan begrepet retorikk virke forvirrende for de som ikke har god kjennskap til fagfeltet, men for å gjøre det enda litt vanskeligere blir selve retorikkfaget delt inn i fem ulike deler. Disse fem delene er best kjent under deres latinske navn: *inventio*, *dispositio elocutio*, *memoria* og *actio* (Bakken, 2014, s. 22). Dette kapitlet skal handle om det jeg anser som mest relevant for denne oppgaven; nemlig *actio*.

2.1.2. Actio

Podiet er klart, store folkemengder følger nøye med, du er i en presset situasjon og har minimalt med tid til å få frem budskapet ditt. Øyeblikkene du får til å prate er ekstremt viktige, og fremførelsen av det du sier må være «spot on»; dette er *actio*.

Actio handler om hvordan man i utgangspunktet fremfører talen sin, denne oppgaven henter ikke materiale fra taler, men hvordan man formidler budskapet sitt i debatter og intervjuer som ikke er ulikt fremførelse av taler. Personen som av mange har blitt omtalt som antikkens største taler (Krogsæter, 2018) Demosthenes hevdet at retorikk *er* fremføring. Da han fikk spørsmål om å rangere de tre viktigste sidene av retorikk, pleide han å fortelle at det var fremføring, fremføring og fremføring (Johansen, 2003, s. 29).

I antikken var det lite med tekniske hjelpemidler da man holdt taler. De stod kanskje på en stein for å bli bedre sett og hørt eller hadde med gjenstander de kunne vise publikum, men mer enn dette hadde de ikke tilgang til. Derfor var talerne i antikken ofte overlatt til stemmen og kroppen sin da de talte til store folkemengder. Siden det kun var stemmen og kroppen man hadde å bruke, ble det kartlagt ulike måter å bruke stemmen på i henhold til hvilken taletype man brukte (Bakken, 2014, s. 34). De delte det inn i tre hovedtyper av taler: *den alminnelige tale*, *lidenskapelig tale* og *forstørrende tale*. Det er også åtte undertyper som er underlagt de ulike hovedtypene uten at jeg skal gå dypere inn på dette. Det viktige med

dette er at det ble lagt føringer for hvordan man skulle bruke stemmen i de ulike taletypene, men det ble også lagt frem ulike måter å bruke kroppen på i de ulike typene (Bakken, 2014, s. 35).

Spol frem i tid, året er 2020 og det er fortsatt stemmen og kroppen som er de viktigste midlene man har for å overbevise eller overtale et publikum. I 2011 kom tredje utgave av boken *Retorik der flytter stemmer – Hvordan man overbeviser i offentlig debat*, skrevet av Charlotte Jørgensen, Christian Kock og Lone Rørbech. Formålet med denne boken er som de selv skriver: «hvordan man overbeviser andre og vinner stemmer hos et representativt publikum af danske borgere i en debat om et konkret politiks spørsmål» (Jørgensen, Kock & Rørbech, 2011, s. 23). Det de oppdager er at av alle de uttrykksmidlene de har undersøkt, er det som har med kropp og stemme å gjøre som er det med klareste effekt (Jørgensen, Kock & Rørbech, 2011, s. 27). De skriver at dansker ikke er kjent for å være ivrige eller gestikulerende, og at de ofte finner det humoristisk når politikere sørover i Europa taler med store armbevegelser og «medrivende tungfærdighed». Men selv om det nordiske folket setter pris på en avdempet atferd hos debattantene, og vi i Norden ofte har et moderat kroppsspråk, vil man alltid se verbalspråket i sammenheng med det nonverbale (2011, s. 27). Dette samsvarer med det Jonas Bakken skriver (2014, s. 36) om at etter massemedienes inntreden, har det nå blitt slik at kameraene fanger opp enhver nyanse i stemmen og kroppsspråket til politikerne. Det kan derfor for mange oppleves som for voldsomt å bruke forstørrende eller lidenskapelige tale, og man setter heller mer pris på den alminnelige talen. Dette har gjort at politikerne har måtte tilpasse seg de nye forventningene til dem, og de må lære seg hvordan de skal utnytte de ulike mulighetene innenfor den alminnelige talen.

Som nevnt ønsket Jørgensen m.fl. (2011) å finne ut av hvordan man overbeviser i offentlig debatt. Materialet de brukte hentet de fra «Bytingsprogrammer», og de analyserte totalt 31 ulike debatter. I analysene deler de inn de ulike uttrykksformene i fire ulike grupper: *stemmebruk*, *mimikk*, *kroppsholdning* og *gestikulering*. De hadde også som formål å finne ut av om det var noen trekk som fungerer bedre enn andre, og om det er noen trekk som kan kombineres, og til slutt om det finnes noen mønstre blant vinnerne og taperne av debatten. Det som de kategoriserer som vinnertrekk er: levende og variert stemmeføring, tydelig og energisk artikulasjon, intenst blick mot mottakeren, et parat kroppsspråk/ energisk kroppsspråk, ivrig gestikulasjon og til slutt faste og dirigerende gestus (Jørgensen et.al., 2011, s. 37). Tapertrekkene de kom frem til var monoton stemmeføring og slapp artikulasjon. Det man ser på disse taper- og vinnertrekkene er at det er motsetninger av hverandre. Mange av de

er ytterpunkter på 3-punktsskalaer, og at vinnertrekkene ofte er en levende og energisk tilnærming til presentasjonen.

I dette kapitelet har det retoriske begrepet *actio* blitt forklart og satt i sammenheng med retorikk. Hensikten med dette kapitlet er at det blir relevant for oppgaven i analysen, ved at man kan knytte det til troverdighet ved å for eksempel finne ut av hvordan Jonas Gahr Støre sin stemmebruk eller sitt kroppsspråk er når han er med i debatter eller i partilederspøringer. Setter man dette i sammenheng med vinner- og tapertrekkene til Jørgensen et.al. kan man lettere forstå hvilken betydning dette har for troverdigheten til politikere.

2.2 Ethos – Den troverdige appellform

I retorikken deler man inn i tre ulike appellformer: *pathos*, *logos* og *ethos*. Som navnet tilsier handler dette om tre ulike former for appell, med hensikt å overbevise eller overtale en motpart. Den appellformen som er grunnlaget for denne oppgaven er *ethos*. Hvor *pathos* og *logos* appellere til følelsene til mottakeren eller mottakerens intellekt og fornuft, handler *ethos* om å fremstille seg selv eller saken troverdig ovenfor mottakeren.

2.2.1 – Dynamikkens ethos

Som nevnt handler *ethos* om troverdighet, og dens appell er i kraft av avsenderens personlighetstrekk eller karakter. Det handler om å skape eller bruke den tillitten publikumet har til avsenderen, slik at man for eksempel kan overbevise i en politisk sak. Det er derimot ikke slik at en persons *ethos* er statisk, fordi troverdighet er noe som er dynamisk og som kan endre seg fra debatt til debatt eller til og med underveis i en debatt.

De følelser der under *ethos* trækkes på hos mottager, kan eksistere før, i og etter situationen. En afsender der allerede har et godt omdømme hos mottager, har lettere ved å få tilslutning end den der er ukendt. Personen har så å si en goodwill at bringe med seg fra den ene sak til den anden. (Jørgensen & Onsberg, 2008, s. 70).

Det som Charlotte Jørgensen og Merete Onsberg forklarer her blir ofte omtalt som innledende og avledende *ethos*, og man har i tillegg noe som kalles for endelig *ethos* (Bakken, 2014, s. 40.)

Innledende ethos handler om den oppfatningen man har av avsenderens troverdighet i forkant av en debatt eller et intervju. Denne oppfatningen mottakeren har av avsenderen kan være basert på kunnskap man har om avsenderen i forkant, som for eksempel yrke, utdanning eller alder. Det innledende ethos kan også komme av meninger man har gjort angående avsenderen med tanke på tidligere debatter eller intervjuer, hvor man avhengig av om man likte eller mislikte den tidligere opptreden oppfatter avsenderen nå som mer eller mindre troverdig. Innledende ethos kan derfor være av både positiv og negativ betydning for avsenderen, utfra hvordan tidligere prestasjoner blir vurdert av mottakerne.

I motsetning til innledende ethos som handler om troverdigheten i forkant av debatten, handler avledende ethos om hvordan man oppfatter avsenderen sin troverdighet på grunnlag av selve debatten. Denne troverdigheten blir skapt av at avsenderen enten har eller ikke har de ulike troverdige karaktertrekkene (Bakken, 2014, s. 40). Viktige elementer for å fremstå troverdig i en debatt eller et intervju er innholdet i det man sier, hvordan man strukturerer det man skal si, hvordan man formulerer seg og hvordan man opptrer. Disse poengene her som er med på å påvirke troverdigheten til avsenderen kan knyttes til det som ble gått igjennom i delen om actio, som var stemmebruk og kroppsspråk. Med dette kan man derfor knytte actio til ethos, som viser hvorfor actio er aktuell for å besvare denne oppgaven.

Den siste delen av troverdighetens dynamikk er endelig ethos. Det endelige ethos kan beskrives som møtet mellom det innledende og det avledende ethos, og handler om hvilket syn vi har på avsenderen etter debatten eller intervjuet. Har avsenderen i løpet av debatten bekreftet det innledende ethos man hadde til han (enten i positiv eller negativ forstand), eller har mottakerens oppfatning av avsenderen endret seg i løpet av debatten. Kort fortalt handler det om i hvilken grad man syntes avsenderen virker troverdig etter at debatten eller intervjuet er ferdig. Det endelige ethos vil man da igjen bruke til neste gang man skal se avsenderen debattere, og derfor blir det man bygger sitt neste innledende ethos på. Her ser man at denne dynamikken med de tre ulike kategoriene for ethos går i sirkel, hvor man bruker det avledende ethos til å gjøre seg opp en mening om avsenderens innledende ethos ved en senere anledning.

2.2.2 – De troverdige karaktertrekkene

For å kunne vurdere om avsenderen virker troverdig, hevdet Aristoteles at det var spesielt tre karaktertrekk ved avsenderen som var viktig for å virke troverdig: forstandighet, dyd og velvilje (Jørgensen & Onsberg, 2008, s. 70). Forstandighet handler om at man som avsender skal fremstå som en person som er kapabel til å ta fornuftige avgjørelser og er kompetent

angående temaet som blir debattert. Karaktertrekket dyd handler om at avsenderen fremstår som en person som ikke har til hensikt å villede eller bedra mottakerne, hvor man har et godt moralskkompass. Til slutt har vi velvilje og som ordet antyder handler dette om at man fremstår vennlig ovenfor mottakerne og signaliserer at man ønsker det beste for alle. I boken *Retorikk i skolen* referer også Jonas Bakken til en undersøkelse som ble gjort på 1950- og 1960-tallet av noen amerikanske psykologer, som handlet om hvordan ulike karaktertrekk påvirker hvordan man tolker et budskap. Bakken forteller at de amerikanske psykologene kom frem til at mange av de samme karaktertrekkene som hadde en innflytelse på hvordan mottakerne tolker budskap på, var ganske likt det Aristoteles vektla for flere tusen år siden (Bakken, 2014, s. 39). Jeg klarte derimot ikke selv å finne denne forskningen som Bakken referer til, og velger derfor å ta hans ord på dette.

I takt med at verden stadig utvikler seg og moderniseres, er det også blitt slik at Aristoteles sine tre karaktertrekk ikke lenger alene er tilstrekkelig for å bedømme troverdigheten til avsenderen. I *Talerens troverdighet* (2003, s. 71) skriver Anders Johansen at troverdighet handler om at man mener det man sier. Man skal ikke fare med løgn, unngå sannheten eller underslå den med vitende og vilje. Derfor er det viktig når man skal vurdere en persons troverdighet, at man også vurderer om det som blir sagt er oppriktig og autentisk. Johansen sier videre at det oftest er når man vrir seg unna at den virkelige politiske skandalen utvikler seg. Det hjelper ikke at man er kunnskapsrik eller flink til å tale hvis man ikke oppfatter avsenderen som oppriktig.

Grunnen til at autentisitet har blitt viktig, er som Johansen påpeker en konsekvens at massemediens utvikling. Denne utviklingen har gjort skille mellom den offentlige og den private sfære utydelig (Johansen, 2003, s. 83). Forholdet man hadde til politikere før var at de ofte kun var å se i profesjonelle sammenhenger. De var å finne på debatter eller talestoler, men utover dette var det svært lite politikerne befant seg i mottakernes liv. Det var derfor enklere for de å skifte mellom den offentlige personen (politikeren) og privatpersonen. De kunne derfor på mange måter være to ulike personer, utfra hvilken situasjon de befant seg i. Men etter at massemediene på alvor gjorde sin inntreden på 2000-tallet, ble politikerne tilgjengelig for alle, hele tiden. Spesielt etter at sosiale medier som Facebook, Twitter og Instagram ble sfæren mellom offentlig og privat mer eller mindre visket ut. Man får nå innblikk i hvordan politikerne har det hjemme hos seg og med familiene sine, hvilke sosiale aktiviteter de gjør og hvem de faktisk er på fritiden. Derfor har det nå blitt viktig og nesten forventet at politikerne klarer å beherske en blandingsatferd.

Jonas Gahr Støre kan for eksempel ikke kun være privatpersonen Gahr Støre eller partilederen Gahr Støre, men han må klare og være ett sted midt imellom disse to ytterpunktene. Måten Jonas Gahr Støre har valgt å håndtere dette på, er at han bruker for eksempel Facebook-profilen sin og Twitter-brukeren sin til å både dele politiske budskap, men òg dele bilder av arrangementer han er med på. Dette igjen er med på å skape et inntrykk hos velgerne om hvilken person Gahr Støre er, som igjen vil være med på å bedømme hva vi føler er autentisk hos han. Andre eksempler man finner på at Gahr Støre behersker denne blandingsatferden er gjennom deltakelsene hans i det TV2 sendte programmet «Lystløgner, og da han lot NRK lage dokumentarserien «Statsministerdraumen» i 2018. I «statsministerdraumen» får man hovedsakelig innblikk i hverdagen til politikeren Jonas Gahr Støre, hvor NRK fulgte han i møter og konferanser han skulle på. I «lystløgner» derimot får man se en mer folkelig side av Jonas Gahr Støre, hvor han skal prøve å holde masken mens han ljuger selv, men også ta andre i å lyve. Det som er viktig med det poenget her, er at man kjenner igjen trekk hos han i begge seriene, og at man derfor kan oppfatte han som troverdig, siden Jonas Gahr Støre klarer å fremstille seg som seg selv, i begge seriene.

Et siste punkt som er viktig når det kommer til autentisitet er folkelighet. Som nevnt i avsnittet over blir det påpekt at man i TV-programmet «lystløgner» får se en mer folkelig versjon av Jonas Gahr Støre, og dette er neppe noe som er tilfeldig. I artikkelen *Politisk logikk eller medielogikk*, skriver Gunn Enli dette om autentisitet og folkelighet: «Dette behovet for å fremstå som autentisk henger sammen med et folkelig politikerideal; der topp- politikere er en del av folket, og ikke en opphøyet elite. Mediert autentisitet er også en forutsetning for at velgerne skal oppleve at de har en personlig relasjon til politikerene» (Enli, 2015, s. 11). Det som også kjennetegner imagebyggingen til norske topp-politikere i sosiale medier, er ønske om å fremstå som autentisk hos mottakerne. Årsaken til dette er at i Norge er det en relativ egalitær politisk kultur, hvor befolkningen forventer at politikerne ikke skal skjule feil eller mangler hos seg selv (Enli, 2015, s. 16).

2.2.3 Flerstemmighet – Viktig for troverdighet?

I avsnittet som handlet om autentisitet ble det tydeliggjort viktigheten av å beherske en form for blandingsatferd. De må derfor finne en mellomting mellom den profesjonelle rollen sin og den personlige/ private rollen. Grunnen til at dette blir tatt opp igjen er fordi det kan knyttes til begrepet *flerstemmighet*. Flerstemmighet handler om hvilke stemmer det er man kan finne i for eksempel tekster og taler. Man kan derfor definere flerstemmighet som alt som er mangfoldig ved en tekst, dette kan for eksempel være virkelighetslag eller stemmer i en mer

bokstavelig forstand (Tønnesson, 2004, s. 77). I denne oppgaven vil det hovedsakelig bli fokusert på hvilke stemmer man finner når Jonas Gahr Støre debatterer og blir intervjuet. Er det partilederen Jonas Gahr Støre som snakker eller er det privat personen, eller er det en klar blandingsatferd han benytter seg av.

Mikhail Bakhtin, tidligere russisk språkforsker og filosof, lånte et ord fra musikken som er tilsvarende flerstemmighet, og det var polyfoni. Bakhtin brukte dette i sammenheng med romangenren, der han ga forfatteren og karakterene ulike stemmer (Møller Andersen, 2002, s. 41). Dette er ikke helt ulikt det som ble nevnt tidligere, om at Jonas Gahr Støre kan ha ulike stemmer i kraft av hvilken person han opptrer som i de ulike situasjonene. Er det partilederen som snakker, er det ektemannen Gahr Støre, er det sønnen som prater, eller er det faren Jonas Gahr Støre som prater. For å tydeliggjøre dette vil jeg nå komme med et eksempel fra landsmøtet til Arbeiderpartiet fra 2019, hvor Jonas Gahr Støre holder åpningstalen. Det han prater om i dette eksemplet er sterkere fellesskap og hva som betyr noe for han.

Og når jeg tenker på det spørsmålet er det første jeg vil svare, de jeg er glad i. De som virkelig betyr noe for meg. Og da kommer jeg fort til familien, de som betyr aller mest for meg. Og det som preger meg mest i mitt liv nå er forholdet til moren min. På landsmøtet her for to år siden fortalte jeg om far på sykehjem. Livet hans der og opplevelsene han hadde. På det siste. Og far har gått bort, men mor er på sykehjem på femte året. (Arbeiderpartiet, 2019, 5:00)

I det utraget over ser man tydelig at det -iallfall ikke i utgangspunktet – politikeren Jonas Gahr Støre som prater, men sønnen Jonas Gahr Støre. Her snakker han som sønn, og hvordan det er å ha foreldre som bor på sykehjem, og hvordan det er for pårørende når de trenger hjelp. Dette gjør han for å understreke det som er hans politiske poeng, om at man i Norge har et helsevesen som fungerer, og som klarer å ta vare på de som trenger det.

Årsaken til at det blir viet plass til flerstemmighet i denne delen er fordi det kan knyttes til autentisitet-begrepet. Fordi hvis man klarer å identifisere hvilke stemmer det er man finner når Jonas Gahr Støre debatterer eller blir intervjuet, kan man i teorien bedre begrunne om det man ser kan oppfattes som autentisk eller ikke. Ulike stemmer man kan forvente å finne i slike situasjoner er for eksempel privatpersonen Gahr Støre som kommer med personlige historier, eller partilederen Gahr Støre som snakker en tydelig partipolitikk og opptrer som en partimann. Man kan også forvente en veksling mellom disse to, som kan føre til at da han kommer med personlige opplevelser vil det oppleves som enda tydeligere autentisk for mottakerne.

2.3 Samtaleanalyse

I den første teoretiske delen, handlet det hovedsakelig om teori innenfor den retoriske disiplinen. I den kommende delen vil fokuset derfor nå bli rettet mot teori som man finner innenfor fagfeltet til samtaleanalyse. Her vil det for eksempel bli lagt vekt på svarstrategier, kritiske spørsmål og turtakning. Dette vil igjen bli knyttet til troverdighet, siden det er det som er teamet for denne oppgaven.

2.3.1 Turtaking

Innenfor et samtaleanalytisk perspektiv blir interaksjon sett på som en sosial aktivitet, som er strukturelt organisert. En tur kan defineres som de enhetene en samtale består av. Paul ten Have skriver i boken *Doing Conversation Analysis*, at tanken om turtakning som en organisert aktivitet er en av kjerne ideene innenfor samtaleanalyse (2010, s. 128). Det helt grunnleggende med dette, er at det kun er en person som snakker av gangen, men at bytte av hvem som snakker oppstår med lite mellomrom og overlapp. Det er derimot slik at en samtale består av flere sammenhengende perioder, som kun blir avgrenset av talebytter, og det er dette som er grunnlaget for tur-begrepet (Elle, 2010 s. 18). Turer kan derfor sies å handle om hvordan ordet veksler mellom deltakerne i for eksempel en samtale. Dette betyr at en tur alltid starter når en ny deltaker har fått eller kommet til ordet. En tur kan også bestå av enten én eller fler turkonstruksjonsenheter, og disse enhetene er knyttet sammen enten syntaktisk eller semantisk, og det er mellom disse enhetene at responspunkter kan oppstå. Et responspunkt er der i en samtale hvor det enten blir mulig, naturlig eller relevant med et turskrifte (ten Have, 2010, s. 128).

Det er ulike måter man kan få ordet på i en samtale, man kan for eksempel: bli tildelt ordet av den personen som snakker, man kan la ordet være fritt slik at det ikke er gitt hvem som får ordet, eller så kan personen som allerede ha ordet fortsette å prate. Denne inndelingen av hvordan man kan komme til ordet/ gi fra seg ordet er igjen delt inn i et hierarki. Det som er øverst i hierarkiet er det som blir kalt for andre-utvelgelse – other-selection på engelsk – hvor man for eksempel stiller et spørsmål til en annen, slik at den personen nå får ordet. Under andre-utvelgelse kommer selv utvelgelse – self-selection – hvor man som nevnt tidligere avslutter fritt slik at det blir førstemann til å ta ordet. Til slutt i hierarkiet er fortsettelse, hvor personen som allerede snakker beholder ordet selv (ten Have, 2010, s. 128).

I denne oppgaven vil det bli hentet materiale fra partilederutspøringer, som er en intervjusituasjon. I partilederutspørringene er det oftest en intervjuer og et intervjuobjekt. Det

vil derimot også bli hentet materiale fra den innledende debatten i arendalsuka, og en av de faktorene som skiller partilederutspørringene fra debatter er antall deltakere i samtaler. Derfor vil de kommende avsnittene handle om ulikheter og forskjeller mellom disse to ulike sosiale aktivitetene.

2.3.2 Turtaking – Partilederutspørring

Den tidligere politiske journalisten, Sir Robin Day, sa at det var hans oppgave å få offentlige personligheter til å delta i vanlige samtaler. Professorene Steven Clayman og John Heritage påpeker derimot at nyhetsintervjuene langt fra kan kalles for vanlige samtaler. Årsaken til at man ikke kan definere et nyhetsintervju som en vanlig samtale er fordi: «In conversation, topics can emerge freely, the participants are free to make diverse contributions to the subject at hand, and anyone can initiate a new line of departure» (Heritage & Clayman, 2002, s. 97). Det som derimot gjør nyhetsintervjuer til en annen sosial aktivitet, er at den legger føringer for hvordan samtalen skal utspille seg. Intervjuerne binder seg til kun å stille spørsmål, mens intervjuobjektene sin deltakelse i samtalen blir begrenset til kun å besvare – eller i det minste å forholde seg til – disse spørsmålene. Clayman og Heritage (2002, s. 96) omtaler det slik: «they «do news interview talk»».

Som ved alle former for institusjonelle samtaler som er organisert rundt et spesielt system for veksling av å snakke, er turtakingen vesentlig for nyhetsintervjuet, eller som det er i dette tilfelle partilederutspørringen. Gjennom å handle i samsvar med de gitte metodene for turtakning, hvor deltakerne konstruerer interaksjonen, tur på tur, slik at samtalen blir gjenkjennelig som nyhetsintervju (Clayman & Heritage, 2010, s. 215).

Ikke bare er turtaking viktig for at mottakerne skal kunne gjenkjenne det de ser som et nyhetsintervju, men den har også betydning for det meste som skjer i selve intervjuet også. Turtakings-systemet styrer hvordan sjanser for å få ordet oppstår, gjennom «how successive turns at talk are produced and allocated to the participants» (Clayman & Heritage, 2010, s. 216). Det er også med på å sette rammene for hvordan det er høvelig å opptre i løpet av samtalen.

Denne oppgaven henter materiale fra partilederutspørringer som NRK hadde, hvor programleder/ intervjueren var Bjørn Myklebust. Det som blir viktig for denne oppgaven er å finne ut av hvordan Jonas Gahr Støre forholder seg til turtaknings-systemet, hvordan turkonstruksjonene er og til slutt hvordan responspunktene oppstår. Som nevnt tidligere er turtaknings-systemet viktig for at interaksjonen mellom Bjørn Myklebust og Jonas Gahr Støre skal kunne oppfattes som en partilederutspørring, men også for å legge rammene for hvordan

de skal opptre under utspørringen. Grunnen til at dette blir knyttet til ethos, er fordi når turtakingen blir gjennomført som den skal, er det svært få av seerne som kommer til å tenke over dette. Bryter derimot Gahr Støre med systemet vil det lettere bli oppdaget av mottakerne, og de kan oppfatte opptreden til Jonas Gahr Støre som uryddig hvis kan for eksempel stadig avbryter istedenfor å vente på et naturlig responspunkt. Grunnen til at hendelser som dette kan påvirke mottakernes oppfatning av troverdigheten til han, er fordi dette kan bryte med det synet eller forventningene mottakerne har av politikere og da kanskje spesielt partiledere, om hvordan de skal opptre i media. Dette vil komme tydeligere frem i analysedelen, siden man da kan komme med eksempler på hvordan dette har blitt håndtert.

I kapitlet som skal handle om hvordan turtaking foregår i debattsituasjoner, vil det bli gått igjennom noen metoder som kan bli brukt for å få/ ta ordet. Dette ville være med på å tydeliggjøre hvordan man kan opptre i debatter/ intervjuer for å få ordet, og i hvilken grad dette er strategier som kan oppfattes positivt eller negativt.

2.3.3 Turtaking – Debatt

Det som er typisk for en vanlig samtale i motsetning til nyhetsintervjuer, er at det ikke er forhåndsbestemt hvem det er som skal få ordet. Ingen av deltakerne vet på forhånd hverken hvor samtalen kommer til å gå videre, eller hvem det er som kommer til å få ordet etter som samtalen fortsetter. Ingen kan sikkert si hva som kommer til å bli sagt, hvor lenge hver enkelt kommer til å snakke, eller som nevnt hvem som tar ordet ved neste responspunkt. Dette er til kontrast av hvordan nyhetsintervjuene er konstruert, hvor det er tydelig rammer for hva temaet for samtalen er og hvem det er som skal prate.

En debatt er hverken en vanlig samtale eller en partiledersutspørring, som betyr at den nødvendigvis ikke kan følge samtalekonvensjonene deres. Dette er fordi i en debatt har man en eller flere ordstyrere som fordeler ordet, men det er ikke slik at de i forkant vet hvem av politikerne som skal snakke til enhver tid. Ordstyrerne fordeler hovedsakelig ordet på initiativ fra politikerne, kun ved noen unntak som hovedsakelig er når de ønsker å høre en bestemt politiker sitt syn på noe som har blitt sagt eller om et gitt tema. Dette gjør at man kan trekke noen paralleller til nyhetsintervjuet, hvor intervjueren bestemmer når intervjuobjektet skal prate. Ordstyrerne er også de som setter agendaen for debattene, og som er de som i utgangspunktet styrer hva debatten skal handle om. Men så er det derimot slik at ordstyrerne på forhånd ikke vet sikkert hvem det er som kommer til å være mest aktive, de kan utfra tidligere debatter og temaer for debatten tenke seg frem til hvem det er som kommer til å være

aktive, men de kan ikke være sikre. Dette gjør at debatt også har noen likheter med den dagligdagse samtalen.

I masteroppgaven *Den sterkeste rett? Dominansstrategier i partilederdebatte*, skriver Maria Elle om hvordan maktforholdet er mellom debattanter, og hvilke strategier som blir brukt for å komme til ordet i en debatt. Hun skriver også at det som gjør debatter spennende er at hvis man skal klare å dominere en debatt, kan man ikke følge tradisjonelle samtalekonvensjoner (Elle, 2010, s. 18). Et klart brudd ved tradisjonelle samtalekonvensjoner som finner sted i debatter, er de stadige forsøkene hos politikerne på å unngå responspunkter, slik at man unngår turskrifte. Som Elle påpeker (2010, s. 18) vet alle som har sett på debatt før, at debatt er synonym med kamp om ordet. *Fjernsynsdebatt som kompleks samtalsjanger. Samtaleanalyse av Holmgangdebatt*, er en annen masteroppgave som er innom debattsjangeren. Inger Sandnes (2006, s. 110) legger frem noen ulike måter som blir benyttet av deltakerne for å enten skaffe seg ordet eller beholde det. Dette kan oppnås ved å:

- Ved at man hever stemmer og legger trykk på det første ordet i setningen
- Man kan la en annen deltaker ha ordet, slik at man tilegner seg taletid selv ved et senere tidspunkt
- Fortsette å gjenta en formulering, selv om det er forsøk på avbrytelse fra andre deltakere
- Være forberedt på å ta ordet når en annen deltaker nærmer seg slutten på sin ytring.

Denne oppgaven skal ikke handle om dominans, men som Elle poengterer (2010, s. 17) handler dominans i en debatt om kvantitet. Kvantitet i dette tilfelle handler om hvor mye av interaksjonsrommet man klarer å tilegne seg i løpet av en debatt. Hvis det er slik at Jonas Gahr Støre i de debattene det blir hentet materiale fra er dominerende, kan dette ha betydningen for folkets oppfatning av hans troverdighet. Men det er viktig å bemerke seg at kvantitet alene ikke er nok for å fortelle noe om dominans i debatter. Dette er fordi de ulike måtene man kan dominere på i en debatt, ikke nødvendigvis har den samme effekten. Noen strategier er mer dominante enn andre, som for eksempel konfrontasjon eller utfordre personen som taler. Det oppgaven til Maria Elle viser er at det er de aktive strategiene som oftest gir politikerne mer taletid, men som hun skriver i konklusjonen sin:

SVs rekordlave oppslutning ved valget 2009 kombinert med Halvorsens dominerende opptreden i partilederdebatte, viser at dominans ikke er tilstrekkelig for å få oppslutning. Det å oppnå gode valgresultater og slik få politisk makt avhenger av flere faktorer, blant annet hvordan man blir oppfattet av publikum. Jeg tør påstå at den som går ut fra debatten med et styrket ethos, også har vunnet velgere. (Elle, 2010, s. 101)

Dette er viktig med tanke på den oppgaven jeg skal skrive. Selv om det kanskje er slik at Jonas Gahr Støre i debattene dominerer og får store deler av interaksjonsrommene, er det ikke gitt at dette vil medføre at han oppfattes som troverdig. Dette blir derfor viktig å drøfte senere i denne oppgaven, i hvilken grad Gahr Støre sine dominansstrategier påvirker hans ethos.

2.4 Svarstrategier

I de foregående kapitlene har temaer som actio, ethos og turtakning samt forsøk på å gjøre det relevant for forskningsspørsmålet blitt gjennomgått. Det teorien fortsatt ikke har nevnt noe om er svarstrategier, som er meget aktuelt når man skal forske på debatter og partilederutspørringer. Det er ulike måter en politiker kan velge å svare på i debatter og utspørringer, og det er nødvendigvis ikke slik at det er en fasit på hvilken svarstrategi man skal benytte seg av til enhver tid. Hvilken svarstrategi man skal benytte seg av avhenger av ulike faktorer som er med på å påvirke interaksjonen man deltar i. Faktorer som personlighet, type spørsmål, tema for spørsmålet eller hvilken situasjon man befinner seg i, er kun noen av faktorene som spiller inn med tanke på hvilken svarstrategi det lønner seg å bruke. Kapitlet om svarstrategier er det siste kapitlet som den teoretiske delen av denne oppgaven kommer til å gå inn på, hvor oppgaven vil bevege seg videre til metode før man tar fatt på den analytiske delen av oppgaven.

2.4.1 Journalistenes makt

Før man starter med svarstrategiene er det hensiktsmessig å vie litt plass til journalistene og intervjuerne, siden det er de som i stor grad styrer partilederutspørringene. Relevant for dette er masteroppgaven som Anna Solvoll Rognmo skrev i 2009. I 2009 skrev hun en masteroppgave hvor hun forsket på spørsmål og responser hvor materialet hennes ble hentet fra partilederutspørringer. Hun brukte partilederutspørringene til NRK og TV2 fra valget i 2005. Det hun finner ut er at journalistene ikke bare har makt i disse situasjonene, men at de også demonstrerer dette ovenfor politikerne som deltar i partilederutspørringene (Rognmo, 2009, s. 131). Hun påpeker at journalistene ofte stiller spørsmål med en innebygget svarpreferanse, som tvinger intervjuobjektene til å svare «ja» eller «nei», men dette viser seg å ikke være bra nok for intervjuerne. Intervjuerne ønsker også å vise sin definisjonsmakt over innholdet, og stiller derfor spørsmål som dette: «Forstår du at det er frustrerende for småbarnsfamiliene at det ikke er full barnehagedekning?» (Rognmo, 2009, s. 130). Det journalistene oppnår ved å gjøre dette, er at de appellerer til følelsene til mottakerne og deres

fornuft, og det er dette som ofte skaper problemer for politikerne. Det skjer fordi intervjuerne synliggjør for mottakerne at det har forkommet et løftebrudd. Politikerne må nå bruke tid på å forsvare påstanden som journalisten har kommet med, men som Rognmo viser er det ikke alltid slik at man får muligheten til å forsvare påstanden om løftebrudd. I eksemplet til Rognmo er det Kristin Halvorsen dette skjer med, hvor hun blir avbrutt med én gang hun skal til å svare. Halvorsen blir her utsatt for et personangrep, og siden hun ikke får muligheten til å forsvare seg går dette utover hennes ethos.

Grunnen til at dette er relevant for oppgaven er fordi dette er en situasjon Jonas Gahr Støre mest sannsynlig kommer til å havne i. Dette kan være alt fra tidligere løfter som Jonas Gahr Støre har gitt, som Arbeiderpartiet har gitt eller hendelser som har skjedd i Gahr Støre sitt privatliv – det siste er spesielt relevant for den ene partilederspørringen.

2.4.2 Transformativ svar

I debatter og intervjuer er det nesten alltid ordstyrerne eller intervjuerne som setter agenda for debatten og intervjuet. Gjennom spørsmål styrer de hvordan intervjuer og debatter utvikler seg, de styrer også hva teamet skal være gjennom spørsmålene sine. Som det blir nevnt i artikkelen «Jeg bare spør...» (Svennevig, Arisland & Solvoll Rognmo, 2014, s. 96) er ikke spørsmål så uskyldige som de kan gi uttrykk for. Hensikten ved å stille et spørsmål kan være å få intervjuobjektet til å gi et svar som man senere kan bruke imot personen for å sette han/hun i et dårlig lys. Dette samsvarer med det Tanya Stivers og Makoto Hayashi skriver (2010, s. 1) om at personen som stiller spørsmål har en form for makt ovenfor personen som mottar spørsmålet, og man kan si at det er en interaksjonell ubalanse mellom partene.

En svarstrategi man har som kan hjelpe i situasjoner hvor man enten blir stilt kritiske eller responsstyrte spørsmål er transformativ svar. «With a transformative answer, the question recipient (dis)confirms a somewhat different question than was originally posed. Through the design of the (dis)confirmation, the question recipient retroactively proposes alterations to the question's terms or agenda» (Stivers & Hayashi, 2010, s. 2). Ved å gi et transformativt svar indikerer mottakeren av spørsmålet at det er et problem med spørsmålet som ble stilt, men og at det er et problem med hvordan spørsmålet er bygget opp og agendaen til spørsmålet.

Transformativ svar kan deles inn i to forskjellige kategorier og handler om at spørsmålet er knyttet til betingelsene spørsmålene setter, eller om det er koblet til innholdet i spørsmålet (Elle, 2010, s. 25). Typisk for transformativ svar er at de enten forsøker å endre spørsmålsformuleringen, eller så kan det være at de ønsker å endre fokuset på spørsmålet eller

eventuelt å forskyve innholdet. Det første eksemplet er knyttet til spørsmålets premisser, mens de andre er knyttet til spørsmålets innhold. Maria Elle skriver i sin oppgave at utfra sine observasjoner, kunne hun registrere 104 responser, og av de 104 responsene var det 49 som var transformative svar. Det hun viser i sin forskning er at av disse 49 responsene inneholdt majoriteten av de en innholdsmessig forskyvning av eller endring av fokus (Elle, 2010, s. 51). Det virker derimot som om det sjeldent fungerer å bruke transformative svar som initiativ på å endre fokuset/ temaet for debatten, og det som regel ender med at personen som i utgangspunktet hadde ordet kommer tilbake til det opprinnelige fokuset.

2.4.3 Unnvikelsesstrategi

Mange har en oppfatning av at politikere ofte ønsker å unngå spørsmål de blir stilt av journalister, hvis det er kritiske spørsmål som blir stilt. Ofte kan man sitte igjen med en følelse om at de ikke svarer på spørsmålet i det hele tatt, men heller snakker fra et manus de på forhånd har lært seg. Et godt eksempel på dette er da Siv Jensen i 2016 fikk spørsmål av en NRK-journalist om veibruksavgiftene, etter at Frp har hatt et landsstyremøte. Intervjuet strekker seg over to minutter, hvor intervjueren stiller spørsmålet fire ganger. Hver gang Siv Jensen derimot skal svare, svarer hun ikke på det spørsmålet hun ble stilt og ville heller snakke om annen politikk. Det blir enda tydeligere at hun ikke besvarer spørsmålet siden intervjueren lar Jensen si ferdig det hun har startet på, før han stiller nøyaktig det samme spørsmålet. Mot slutten prøver intervjueren på å bryte inn mens Jensen snakker, for å få hun til å svare på spørsmålet før hun skal gå, men her blir han overkjørt og Jensen fortsetter bare å prate (Wergeland, 2016). Dette er langt ifra det eneste eksempelet på en politiker som unngår å besvare spørsmål, fordi dette er noe som oppstår ofte og er også årsaken til at mange føler at politikere sjeldent svarer på det de blir spurt om.

Det Siv Jensen gjorde i eksemplet ovenfor er at hun unngikk spørsmålet så langt at det nesten ble komisk. Man kan derfor si at hun benyttet seg av unnvikelsesstrategien. Å unnvike spørsmål er ikke nødvendigvis en god strategi å benytte seg av, fordi det ofte er ganske åpenbart at man forsøker å unngå spørsmålet. I en intervjusituasjon er intervjuobjektet i teorien forpliktet til å besvare spørsmålene som blir stilt av intervjueren, uavhengig av agendaen som blir stilt og hvordan det blir stilt (Clayman & Heritage, 2002, s. 239).

Attempts to resist, sidestep, evade are thus accountable actions that usurp the interviewer's role and prerogatives in the encounter. Such maneuvers can be costly. Interviewers themselves monitor for evasiveness and respond to such moves with probing

follow-up questions and, at times, explicitly negative sanctions. (Clayman & Heritage, 2002, s 239)

Hvis ikke intervjuerne får et tilfredsstillende svar, eller føler at intervjuobjektet ikke svarer på selve spørsmålet, kan intervjueren påpeke eller komme med en kommentar som indikerer at spørsmålet ikke blir besvart. Slike kommentarer fra intervjueren sørger for at alle som ser på intervjuet får med seg at intervjuobjektet prøver å unngå å svare, som er med på å skape et press på intervjuobjektet om å komme med et ordentlig svar. Akkurat som politikere har strategier på å besvare spørsmål de får fra media, har journalister sine egne strategier for å svarene de ønsker. En strategi som journalister kan benytte er det Wergeland gjorde i intervjuet med Siv Jensen, hvor han gjentok det samme spørsmål flere ganger på rad. Det Wergeland gjorde var at han omformulerte spørsmålet mellom hver gang, men han kunne også bare ha gjentatt nøyaktig det samme spørsmålet for å gjøre det enda tydeligere at Jensen ikke besvarte spørsmålet. En annen strategi de kan benytte seg av, er som jeg nevnte i stad, at de kan legge press på intervjuobjektet ved å påpeke at spørsmålet ikke er besvart (Clayman & Heritage, 2002, s. 240).

Denne oppgaven har som hensikt å prøve å synliggjøre hvilke grep det er Jonas Gahr Støre bruker for å styrke sitt ethos. Derfor er dette med svarstrategier essensielt, siden dette er mest sannsynlig bevisste valg Gahr Støre har tatt i forkant for å komme best ut av partilederutspørringene og debatten. Det er ikke nødvendigvis slik at alle svarene han gir er nøye gjennomtenkt på forhånd, siden det er slik at i debatter og intervjuer er det programlederne eller intervjueren som sitter med makten, og som bestemmer hvordan den sosiale aktiviteten skal utfolde seg. Det er neppe slik at Jonas Gahr Støre går inn i en debatt med hensikt å unngå spørsmål, men debatten kan utvikle seg slik at han er under et press, eller det er temaer han helst ikke vil snakke om, som gjør at han må forsøke å unnvike spørsmålene. Det er heller ikke slik at hver gang en politiker unnviker et spørsmål at programlederen eller intervjueren skal ta han på det, men heller lar det passere slik at en annen for eksempel kan få ordet. Det som kan skje er at noen av seerne vil oppfatte at spørsmålet faktisk ikke ble besvart, og han svarte på noe annet, men det vil sannsynligvis ikke være like mange som får det med seg som det hadde vært hvis han hadde blitt tatt for å ikke svare.

Hvordan Jonas Gahr Støre svarer og forholder seg til spørsmål blir derfor viktig for å kunne besvare problemstillingen på denne oppgaven på en best mulig måte, siden dette kan gi indikasjoner på hvordan hans troverdighet blir oppfattet av mottakerne. Det er heller ikke slik

at dette er de eneste måtene man kan svare på et spørsmål, men på grunn av rammene for denne oppgaven vil jeg ikke gå inn på noen flere i denne delen. Men dersom jeg skal finne eksempler på at han benytter seg av andre svarstrategier vil dette bli poengtert i analysen.

3. Metode og utvalg

3.1 Partilederutspørring og debatt

Som det har blitt nevnt gjennom hele denne oppgaven, vil utvalget bestå av to ulike former for analysemateriale. Den første delen består av å analysere to ulike partilederutspørringer. Den første utspørringen er fra NRKs program «politisk valgkvarter», som fant sted ca. midt i det som blir kalt for den korte valgkampen (Karlsen, 2015, s. 209) – dette er forøvrig den perioden begge utspørringene og debatten er hentet fra. Den andre utspørringen er også hentet fra NRK, men denne er hentet fra deres program som heter «partilederutspørring» hvor denne er fra 29. august. Den andre formen for analysemateriale er hentet fra partilederdebatten som fant sted i Arendal den 14. august, og som kan regnes som starten på den korte valgkampen.

At materialet denne oppgaven er hentet fra NRK er ikke en tilfeldighet. NRK er Norges eldste og største mediebedrift (Enli, Smith-Meyer & Syvertsen, 2018), og er en sentral aktør ved hvert valg i Norge. Når det kommer til NRK sine valgsendinger er det de som har hatt det høyeste seertallet hvert år, med unntak av i 2001 hvor TV2 gikk forbi (Allern, 2011, s. 350). Dette betyr at NRK sine sendinger har et større publikum, som gjør at deres sendinger har en større påvirkningskraft for hvordan debatten og politikere oppleves hos det norske folk. I NRK er det også noe som blir kalt for NRK-plakaten, som setter rammene og gir et samlet uttrykk for NRK sitt samfunnsoppdrag (NRK kommunikasjon, 2020). I § 27 i NRK-plakaten står det: «NRK skal ha en bred og balansert dekning av politiske valg. Samtlige partier og lister over en viss størrelse omtales normalt i den redaksjonelle valgdekningen» (NRK kommunikasjon, 2015). Dette er en utdyping av det som står i paragraf 12: «NRK skal ha som formål å oppfylle demokratiske, sosiale og kulturelle behov i samfunnet». Dette gjør NRK til en god og troverdig kilde til materiale. En annen bonus ved å hente materiale fra NRK – i motsetning til for eksempel TV – er at alle utspørringene og debattene er tilgjengelig på internett gratis slik at alle har tilgang dem.

3.2 Kvalitativ analyse

Dette er første gang – og muligens også siste gang – jeg skriver en oppgave på størrelse som denne. Som David Silverman skrev i *Interpreting qualitative data* (2014) er det lett å få panikk, siden man ikke har noe idé om hvor man skal starte (Silverman, 2014, s. 31). Hvor noen skriver om noe de brenner for, valgte jeg noe jeg er interessert i, men hvor kunnskapen ikke nødvendigvis strakk helt til. Derfor følte jeg at det kunne lønne seg å bruke kvalitativ analyse, siden da får man muligheten til å gå i dybden på et tema og et emne. Det som skiller kvalitativ forskning fra kvantitativ er: «Qualitative research describes phenomena in context, interprets processes or meaning, uses theoretically based concepts, and seeks «understanding» (Silverman, 2014, s. 5)

Metodene som blir brukt i kvalitativ forskning dreier seg ofte om troen på at man kan oppnå en dypere forståelse av sosiale fenomener, enn det man ville ha oppnådd ved å kun bruke kvantitativ forskning (Silverman, 2015, s. 23). Det er dette som er formålet med denne masteroppgaven, nærmere bestemt å finne ut av hvordan troverdighet fungerer i politiske sammenhenger. Jeg ønsker å få en bedre forståelse av hvordan dette sosiale fenomenet fungerer, istedenfor å forklare hvorfor det fungerer/ ikke fungerer. En siste ting som er viktig å påpeke ved kvalitativ analyse som er relevant for denne oppgaven, er det Silverman skriver om teoretisk tenkning (2015, s. 39). Det han skriver om her handler om at faktaene man finner «in the fields» ikke taler for seg selv, men baserer seg på antagelser man gjør. Dette gjør også at det ikke nødvendigvis finnes en fasit på materiale man ser på, fordi svarene man finner baserer seg på hvilket spørsmål man i utgangspunktet stiller. Det som derimot kan bli et problem med en oppgave som denne, er at den i stor grad kan basere seg på fortolkning av materiale. Materiale i denne oppgaven vil i en grad bli fortolket siden det er en kvalitativ analyse, men det vil bli knyttet til nevnt teori slik at det i stor grad forhåpentligvis vil ha en faglig forankring.

3.3 Samtaleanalyse

Samtaleanalyse er en fagdisiplin som er relativt ny, og det var lenge en utbredt tanke innenfor samfunnsvitenskap om at det ikke fantes noen struktur når det gjaldt interaksjon mellom mennesker, og at forsøk på å systematisere dette kun var bortkastet tid (Clayman & Heritage, 2010, s. 7). Ikke før på 1960- 1970-tallet ble disiplinen grunnlagt som «Conversation Analysis» - gjerne forkortet CA. Erving Goffman var en av de forskerne som la grunnlaget for samtaleanalysen, ved å etablere tanken om at sosial interaksjon er en form for sosial

organisering i seg selv. Han kom med begrepet *interaction order* som handler at interaksjon innehar en distinkt moral og en institusjonell orden. En annen viktig person for dette fagfeltet er Harold Garfinkel som satte ord på tanken om at mennesker er i stand til å: «make shared sense of their circumstances and act on the shared sense they make» (Clayman & Heritage, 2010, s. 9).

Grunnleggende syn i samtaleanalysen er at den har et dialogisk syn på kommunikasjon, som betyr at man forstår samtaler som dynamisk og kollektivt konstruert (Nylund, 2000, s. 27). I starten fokuserte samtaleanalysen i hovedsak på hverdagslige samtaler, men i senere tid har det blitt mer akseptert å forske på institusjonelle samtaler også. Som nevnt tidligere er det en grad av asymmetri i de institusjonelle samtalene (Elle, 2010, s. 13). Dette gjør samtaleanalyse til et godt verktøy for å besvare denne oppgaven, og det betyr også at denne oppgaven vil ha et dialogisk syn på kommunikasjon. Ved å ha et dialogisk syn på kommunikasjon er det viktig at man ikke analyserer ord eller ytringer individuelt, men at man analyserer det i sammenheng med de kommunikative omgivelsene. Man må med andre ord ta hensyn til hva som ble sagt i forkant.

Jan Svennevig skriver at samtaleanalyse er hovedsakelig kvalitativ, fordi den har som hensikt å beskrive meningen deltakere i et fellesskap etablerer, som man kan kalle for et innenfra-perspektiv (Svennevig, 2018). Dette samsvarer med det som står i boken *Doing Conversation Analysis* (ten Have, 2010, s. 130) hvor han skriver om «sequence organization». Dette er en av kjerneelementene i samtaleanalysen, hvor man forstår yttringer i interaksjoner som sekvensielt organisert.

For conversations, this means that utterance in interaction is considered to have been produced for the place in the progression of the talk where it occurs, especially just after the preceding one, while at the same time it creates a context for its own «next utterance». (ten Have, 2010, s. 130)

Dette som både Svennevig (2018) og ten Have (2010, s. 130) poengterer er relevant for denne oppgaven. Siden denne oppgaven har som formål å finne ut av hvilke grep – enten interaksjonell eller retoriske grep – som påvirker Gahr Støre sin troverdighet, innenfor institusjonell interaksjon (debatt og partilederspørring). Man kan ikke se på hva Gahr Støre gjør isolert, men man må se det i sammenheng med hva som har skjedd før i samtalen, og kanskje også hva Gahr Støre ønsker skal skje videre i samtalen. Dette er også årsaken til at det i den teoretiske delen ble gått igjennom svarstrategier, siden dette tydeliggjør at Jonas Gahr Støre sin ytring «have been produced for the place in the progression of the talk where it

occurs» (ten Have, 2010, s. 130). Med dette som grunnlag kan man si at denne oppgaven kommer til å inneholde en sekvensiell analyse.

3.3.1 Transkripsjon

Som nevnt tidligere i denne oppgaven er alt av materiale til analysedelen hentet fra NRK sine nettsider, hvor det ligger tilgjengelig for alle som ønsker å se debatten og partilederutspørringene på nytt. Takket være førsteamanuensis på UiO, Eirik Vatnøy, fikk jeg det materiale jeg ville bruke til denne oppgaven allerede ferdig grovtranskribert. Dette gjorde jobben min mindre stressende, hvor jeg tidligere enn antatt kunne begynne å fokusere på innholdet.

Som lektorstudent har jeg vært så privilegert at jeg har kunne valgt emner innenfor alle de nordiske fagfeltene. Jeg har hatt emner innenfor litteratur, både skjønnlitteratur og sakprosa, jeg har hatt emner innenfor grammatikk, norsk som andrespråk og jeg har også hatt emner innenfor retorikk. Noe jeg derimot ikke har mange studiepoeng i er samtaleanalytiske emner, derfor har en del tid av denne masterperioden blitt brukt på å prøve å forstå samtaleanalyse og teorier innenfor dette. Jeg har derfor også valgt å forenkle transkripsjonen i denne oppgaven, for å gjøre det litt enklere for meg selv, men også fordi det ikke nødvendigvis er alt som er relevant for oppgaven. Det vil for eksempel ikke bli markert pauser med tall i transkripsjonen siden materiale er hentet fra interaksjoner med høyt tempo, og det er sjeldent pauser forekommer. Pauser vil eventuelt bare bli markert med (.). Det som er viktig for denne oppgaven er for eksempel turveksling, responspunkter og overlappende tale. Er det noe som er relevant for oppgaven, men som ikke kommer frem i transkripsjonen vil dette bli poengtert og utdypet mer i analysen. Transkripsjonen denne oppgaven bygger på John Du Bois sine transkripsjonsnøkler. Personene i transkripsjonen vil bli referert til med initialer, og det vil innledningsvis i analysen bli gått igjennom hvilke initialer som tilhører hvem.

Partilederutspørringene og debatten som er materialet for denne oppgaven er som nevnt tilgjengelig vederlagsfritt på NRK sine nettsider. Det dette gjør er at jeg har muligheten i mitt arbeid til å spole, pause og se klippene så mange ganger jeg vil. Dette er noe man i utgangspunktet skulle tro bare er en fordel, men det kan også vise seg å føre med noen ulemper. Ved at jeg kan se klippene igjen så mange ganger jeg vil, vil dette også påvirke min opplevelse av materialet. Som Johannessen så fint beskriver det i sin masteroppgave:

Det er litt som forskjellen på å lytte på musikk på en konsert og å høre opptak av den etterpå. Sure toner, feilslag og taktvariasjoner vil nesten kunne gå umerkelig forbi under en konsert, og er en del av et levende musikkuttrykk. Publikums respons gjennom applaus styrker opplevelsen. (Johannessen, 2018, s. 42)

Dette kan føre til at den oppfatningen jeg sitter igjen med etter å ha sett klippene flere ganger, viker fra den oppfatningen de som så debatten eller utspørringene live har. Dette er viktig å ikke glemme i analysen, siden det jeg opplever som troverdig/ ikke troverdig ikke nødvendigvis er det samme som det de som så det live tenker, og dette må poengteres der det er relevant.

En siste ting som må nevnes er at mine betraktninger ikke kan regnes som den objektive sannhet, og heller ikke som en objektiv gjengivelse av de ulike interaksjonene. Dette er på grunn av de valgene som ble tatt om hva i transkripsjonen som blir markert og ikke. Transkripsjonsnøkkelene som blir brukt i denne oppgaven er å finne etter litteraturlisten, sammen med vedlegg av debatten og partilederspørringene.

4. Analyse

Nå er det endelig på tide å starte med analysearbeidet. Først ut i ilden er debatten fra arendalsuka, hensikten med å starte med debatten først er fordi jeg vil se på materiale i kronologisk rekkefølge. Dette er gjort for at man skal lettere kunne se om det er noen gjentakende trekk ved måten Jonas Gahr Støre opptrer på, eller om det er noen forskjeller med tanke på de ulike sosiale situasjonene.

I kapitlet om ethos ble termen innledende ethos nevnt. Dette handler om den troverdigheten mottakerne har til avsenderen i forkant av den retoriske situasjonen. Jeg velger derfor å se på den perioden materiale er hentet fra som en samlet retorisk situasjon, siden alle hendelsene finner sted i den korte valgkampen.

4.1 Jonas Gahr Støre – Innledende ethos

I forkant av valget i 2017 var det knyttet spenning til hvilken Gahr Støre man fikk se under valget. Noe det derimot ikke var noe tvil om, var at han hadde mange skeptikere som måtte overbevises. Mange var av den oppfatning at han ofte fremstod vinglete og uklar, og priser som årets «tåkeprat» og overskrifter i aviser som understreket dette synet hjalp ikke. Denne skepsisen mange hadde gikk nok høyst sannsynlig utover hans troverdighet. Det hjalp heller ikke at det kom frem i forkant og under valget at det hadde blitt pågått svart arbeid på bryggen til Gahr Støre, eller at han eide andeler i et byggeprosjekt i Oslo som han tjente på og til slutt

spørsmålene om formuen hans. Dette er saker som er uheldige for han, og som gjør folk kritiske og til slutt mister tillitt til han som politiker.

Dermed var ikke det verdens beste innledende ethos Jonas Gahr Støre hadde hos mange av mottakerne. Men i den første debatten overasket han mange, og ble kåret til debattens klare vinner (Ottosen, 2017). Man kan ikke forvente at dette er nok til å overvinne alle skeptikerne, men mange – selv om de kanskje ikke var helt overbevist – vil nok oppfatte han som litt mer troverdig. Hans avsluttende ethos fra denne debatten tok nok mange med seg inn i andre debatter og utspøringer de så under valget, og oppfattet han mest sannsynlig som litt mer troverdig.

Analysen vil ikke bli delt inn i egne kapitler om turtakning, taletid og ethos, autentisitet og lignende. Disse elementene som kommer frem i analysen vil derimot bli drøftet hver for seg etter at materialet har blitt analysert. Grunnen til at det blir gjort på denne måten er at man kan finne virkemidler både fra retorikken og samtaleanalysen i de samme turene, og for at det skal bli mindre hopping frem og tilbake vil turene bli analysert i sin helhet. Derfor vil denne delen bli delt opp slik: analyse av debatt med teori fra retorikk og samtaleanalyse, så drøfte debatten og utspøringerne.

4.2 Debatten i arendalsuka

Den 14. august 2017 var det duket for valgets første partilederdebatt. Deltakere med tilhørighet og initialer: Programledere Ingunn Solheim (IS) og Jarle Roheim Håkonsen (JRH), Jonas Gahr Støre (JGS) (Ap), Knut Arild Hareide (KAH) (Krf), Une Aina Bastholm (UAB) (Mdg), Audun Lysbakken (AL) (Sv), Siv Jensen (SJ) (Frp), Erna Solberg (ES) (H), Trine Skei Grande (TSG) (V), Trygve Slagsvold Vedum (TSV) (Sp) og Bjørnar Moxnes (BM) (R).

4.2.1 Turer og taletid

Det første temaet for debatten er økonomi og skatt, og programleder Jarle Roheim Håkonsen starter med å ta opp at Ap går til valg med å øke skattene med 15 milliarder, for så å stille spørsmål til Jonas Gahr Støre om hva det er som får han til å tro at folk vil betale mer inn til statskassen. Gahr Støre holder på ordet i overkant av ett minutt i denne sekvensen, før han avslutter turen sin ved å gjenta det han sa helt i starten av turen, noe som gjør at poenget med turen hans blir poengtert og kommer tydelig frem. Dette er sånn han innleder og avslutter turen: «Det er nødvendig... Og det er rettferdig» og «Det er ikke en politikk, jeg tror folk kommer til å kjøpe det, det er nødvendig, og det er rettferdig». Etter dette blir ordet gitt videre

til Erna Solberg, noe som ikke rart siden Gahr Støre og Solberg er partiledere for de to største partiene, og er også de største kandidatene til å bli statsminister.

Det man legger merke til er at Jonas Gahr Støre forholder seg rolig de gangene han ikke har ordet, og i motsetning til Slagsvold Vedum, så rekker Gahr Støre opp en finger for å indikere at han vil ha ordet. Vedum på sin side forsøker å ta ordet ved å begynne å snakke der det naturlig ville kommet et responspunkt. Dette får Gahr Støre til å fremstå ryddig og rolig, og det ender også opp med at han får ordet før Slagsvold Vedum.

Noe annet man legger merke til innledningsvis i debatten er at det er en bestemt Jonas Gahr Støre man ser. Dette gir han uttrykk for både gjennom kroppsspråket sitt, men også gjennom det han faktisk sier. Vis man ser på de vinnertrekkene som Jørgensen m.fl. kom frem til i sin forskning, vil man se igjen noen av disse hos Gahr Støre allerede helt i starten. Han har en variert stemmeføring, intenst blick rettet mot både programleder og Erna Solberg når han snakker og han har også faste og dirigerende gestus (Jørgensen, et.al., 2011, s. 37).

Etter rundt 14 minutter ut i debatten snakker Trine Skei Grande om at er det en ting som er sikkert, så er det om Ap går til valg for økte skatter, så kommer det til å bli det. I forkant av det som ville blitt et naturlig responspunkt begynner allerede Gahr Støre å bryte igjennom Trine Skei Grande. Dette ser dere i transkripsjonsutdraget nedenfor, at han gjennom å prøve å avbryte Skei Grande, også gjør at han til slutt ender opp med å få ordet. Det kunne hende at Jonas Gahr Støre hadde fått ordet uansett, men slik det skjer i dette eksemplet er det han selv som tar ordet, og blir ikke tildelt ordet av programlederne. Som Elle (2010, s. 100) viser har man størst sjanse å lykkes med å få ordet, ved å lese responspunktene godt. Dominans i debatt handler ikke bare om å vinne ordet, men det handler også om å klare å bevare ordet.

Etter at Trine Skei Grande har kommet med kritikk eller et stikk mot Arbeiderpartiet er det ikke unormalt at Gahr Støre ønsker å forsvare seg mot den påstanden Skei Grande kom med. Selv om det er naturlig at Gahr Støre ønsker å respondere på dette, er det ikke gitt at han skal få muligheten til å gjøre det. Det er flere eksempler på at politikere ikke får respondere på kritikk av seg eller partiet sitt, noe Trine Skei Grande for eksempel opplever senere i debatten. Jeg velger derfor å tolke det slik at selv om Jonas Gahr Støre mest sannsynlig hadde fått ordet av programlederne uansett, er han en pådriver for å få det og dermed vinner han iallfall ordet tidligere enn det som kanskje var forventet. Noe tur tre i transkripsjonen under kan indikere, hvor Skei Grande forsøker å fortsette å snakke, ved å si: «men jeg». Mot slutten av første turen i transkripsjonen kommer Trine Skei Grande til et naturlig responspunkt, men siden hun i tur tre fortsetter å snakke, indikerer nok dette at hun ønsket å beholde ordet. Men siden Jonas

Gahr Støre oppfattet dette responspunktet tok han ordet, uten noen form for avbrytelse av Skei Grande.

Det han starter med er å fortelle at «vi» - vi som i Ap eller de rød-grønne partiene – har satt ned skatten på bedrifter, i motsetning til det Venstre og de borgerlige partiene har. Det kanskje viktigste han gjør i denne sekvensen er når han sier: «Men jeg skal svare deg, jeg skal svare deg Trine Skei Grande», tur fire i eksemplet under. Her igjen ser vi en tydelig og klar Jonas Gahr Støre. Vinnertrekkene som Jørgensen m.fl. (2011, s. 37) nevnte kommer godt til uttrykk i eksemplet her. Som han også hadde innledningsvis, fortsetter han her med en dirigerende gestus når han snakker. Han henvender seg også direkte til Trine Skei Grande i dette tilfellet, og mens han snakker har han et seriøst blikk hovedsakelig rettet mot Skei Grande. Skal man knytte dette til Aristoteles sine karaktertrekk ved troverdighet, kan man si at han i denne sekvensen opptrer som en politiker som er kapabel til identifisere problemer med hvordan samfunnet styres, og hvilke endringer som må til. Han fremstår i det tilfelle som en forstandig person, og kan styrke sin ethos gjennom dette. Man kan også knytte dette Gahr Støre sier til dyd, siden han retter kritikk mot de borgerlige partiene hvor han hevder at de driver med en avgiftspolitik som ikke gagnar sysselsettingen i landet. Her sier han implisitt at en slik politikk vil ikke han drive med, siden Ap alltid har vært partiet for arbeiderne, og har som mål at det skal finnes arbeidsplasser til alle.

TSG = Trine Skei Grande / JGS = Jonas Gahr Støre/ TSV = Trygve Slagsvold Vedum

14:40 TSG: [og] dette skal næringslivet klare å skape arbeidsplasser innenfor. (H) Og det kommer ikke til å være lett.
14:45 JGS: Vi [har satt]
14:46 TSV: [<xmen jegx>]
14:46 JGS: ned skatten på bedrifter. Du har sittet i kveld etter kveld og ilagt plastposeavgifter og flyseteavgifter og verdt med på dette skattekjøret her sånn, som ikke har økt antall arbeidsplasser .. Men jeg skal svare deg .. Jeg skal svare deg Trine Sei Grande.
14:58 TSG: Du må [være litt mer seriøs når du--]
14:58 JGS: [For det som burde oppta] deg,

Etter eksemplet ovenfor tar Jonas Gahr Støre i bruk appellformen pathos også. Pathos handler om å appellere til folkets følelser (Bakken, 2014, s. 74), og det er nettopp følelsene til mottakerne Gahr Støre appellerer til rett i etterkant av transkripsjonen over. Dette gjør han ved å nevne sin mor når han snakker om at antallet eldre med pleiebehov vil dobles i tiden

som kommer. Han sier: «Moren min er på sykehjem, hun har behov for pleie, det sykehjemmet kommer ikke til å klare å ta imot fler om ikke de kan ansatte flere. Utdanne fler» - se første tur i transkripsjonen under. Ikke bare appellerer han til følelsene til seerne, men han introduserer også en annen stemme ved å gjøre dette. Som nevnt i kapitlet om flerstemmighet, handler dette om hvilken stemme som kommer til syne. Når Jonas Gahr Støre begynner å snakke om moren sin, snakker han som politiker, men han snakker også som en bekymret sønn. En sønn som er redd for at moren hans ikke skal få den hjelpen hun trenger. Dette gjør det enklere for folk å identifisere seg med det han sier, siden det sikkert er flere av mottakerne som også har foreldre eller slektninger som trenger hjelp. I denne ytringen legger han også ekstra trykk på «dobles» noe som er med på å presisere alvoret av det han sier.

Noe annet Jonas Gahr Støre oppnår ved å gjøre dette er at han kan bli oppfattet som autentisk. Et viktig element ved å fremstå autentisk er at man fremstår åpen ovenfor de man kommuniserer med, og at man er konsekvent med dette. Dette kan sies at Jonas Gahr Støre er fordi dette er et eksempel han har brukt ved flere anledninger. Som jeg nevnte tidligere brukte han det også i åpningstalen på landsmøtet til Arbeiderpartiet, og han har også brukt faren sin som eksempel tidligere. Noen kan kanskje oppfatte dette eksemplet som oppbrukt, siden han ofte bruker det, men de som klarer å kjenne seg igjen i det han sier vil nok neppe tenke dette. Og som ble nevnt i den teoretiske delen, er det å fremstå autentisk som en viktig del av å fremstå troverdig i det moderne samfunnet, og blir ofte regnet som det fjerde karaktertrekket ved ethos (Bakken, 2014, s. 39).

Noe annet som kjennetegner disse to transkripsjonene er at han gjør en god jobb ved å beholde ordet, selv om Trine Skei Grande forsøker å komme med kommentarer mens han snakker. Måten han får til dette på er at han gjennom å snakke klart og tydelig, ikke lar seg blir forstyrret og snakker helt til han kommer med en «punch line» for å avslutte turen sin.

15:01 JGS: Det som burde oppta det, (H) det er at vi i dag har ett fall som en stein av unge menn som faller ut av arbeidsmarkedet i Norge. (H) Det er at det kommer til å dobles antall eldre med pleiebehov i årene som kommer. Moren min er på sykehjem, (H) hun har behov for pleie, det sykehjemmet kommer ikke til å klare å ta imot fler om ikke de kan ansette fler, [utdanne]

15:17 <xTSGx>: [mhm]

15:17 JGS: fler. (H) Jeg vil betale for det. (H) Jeg vil betale for å støtte de bedriftene som skal ture å satse på klima [og]

15:22 <xTSGx>: [men]

15:23 JGS: teknologi, (H) for å klare klimaskiftet. (H) Du kommer til å være med, (H) fortsatt iferd med dette, mellom 20 og 60 [milliarder,]

15:28 <x?x>: [(host)]

15:29 JGS: hvis jeg skal hefte for disse guttenes løfter, (H) så må du hefte for Siv Jensen. [60]

15:32 <x?x>: [(host)]

15:32 JGS: milliarder med Trine Skei Grande. Dårlig deal.

Som Maria Elle konkluderer med i sin masteroppgave, viser hennes resultater at debattantene – selv med to ordstyrere – har mulighet til å påvirke hvem det er som snakker, når de gjør det og kan også påvirke hva de snakker om (Elle, 2010, s. 101). Dette gjør Bjørnar Moxnes når han stiller et ja-nei-spørsmål til Jonas Gahr Støre. Som transkripsjonen under viser, krever Moxnes et tydelig svar fra Jonas Gahr Støre om Arbeiderpartiet står sammen med rødt om at skattepenger skal gå til eldreomsorg, barnehager og lignende, og ikke sørge for profitt for noen rike private aktører. I dette tilfelle svarer Jonas Gahr Støre «Ja – det skal vi sikre», og antyder med dette at han svarer ja på spørsmålet til Bjørnar Moxnes. Videre som transkripsjonen viser fortsetter han ved å fortelle hvordan Arbeiderpartiet skal unngå at privatpersoner tjener seg rike på private helsetjenester. Gahr Støre lager et klart skille mellom Ap og Rødt når han sier at de skal sikre dette, men uten å komme med forbud om at det er lov å føre opp regnskapene sine med overskudd, men at det skal sikres gjennom å stille strenge krav til hvordan det skal drives. Gahr Støre avslutter turen sin ved å si at hvis det fortsatt er slikt at privatpersoner sitter igjen med store overskudd etter de nye kravene, gjør de noe feil.

BM = Bjørnar Moxnes (r) / JGS = Jonas Gahr Støre (Ap) / SJ = Siv Jensen (Frp).

18:35 BM: <xdet er alltid atx> Høyre og Frp er for dette her er helt okei. Men det at Arbeiderpartiet (H) ikke da kan ta tydeli standpunkt og gå sammen med oss og og si at vi ønsker å sikre at pengene til skatt, (H) går til skatt, og ikke til privat profitt, det synes jeg er merkelig. (H) Så jeg <xvil ha ettx> tydelig svar jeg, fra Jonas Gahr Støre, her i kveld. (H) Om han er enig med oss i Rødt i at vi skal sikre, (H) at skatte kroner bevilget til (eh) eldreomsorg, barnevern, barnehager, (H) går til det formålet og ikke til (eh) privat profitt for noen ekstremt rike mennesker. Kan jeg få et ja eller nei på det spørsmålet, Jonas.

19:05 JGS: (H) Ja, det skal vi sikre. Og måten vi skal gjøre det på er å ikke komme med forbud (H) mot at de gjør opp regnskapene sine noen ganger med overskudd. Men vi skal sikre det på følgende måte, Bjørnar Moxnes,

19:12 BM: mhm

19:13 JGS: vi skal stille så klare krav til hvordan barnehagene drives, (H) hvordan eldreomsorgen drives, hvordan asylmottak drives, hvordan barnevern drives, at hvis du driver etter de f-[kriteriene],

19:21 <x?x>: [mh]

19:21 <x?x>: [host]

19:21 JGS: så blir det ikke de overskuddene og de profittene. (H) Og da må vi gå etter de som (eh) hvis de får de store profittene, (H) så er sektoren gærent organisert, og det må vi rette opp i.

19:28 SJ: (H) [Men du, men--]

19:28 BM: [Men Støre, Støre], du er for, (H) du er for forbudet (eh) mot profitt innenfor skolen som s-til og med Høyre (H) og Venstre er for. (H) Men du er altså for å tillate profitt på barnehagebarn.

Ut fra det Jonas Gahr Støre sier i utdraget som er transkribert over, kan det tolkes som at han svarer på spørsmålet som Bjørnar Moxnes stiller han. Han starter turen sin ved å si «ja», før han forsetter å forklare hvordan, men svarer han egentlig på spørsmålet som Moxnes stiller?

Det Bjørnar Moxnes egentlig lurer på er om Jonas Gahr Støre og Arbeiderpartiet er enig om at skatt skal gå til skatt, og ikke til privat profitt. Som nevnt innleder Gahr Støre turen sin ved å si «ja», men hvis man ser på det han sier, utelukker han ikke at det er rom for privat profitt heller. Han gir uttrykk for å gi et konkret svar, men gjør det faktisk ikke. Dette er også noe Moxnes påpeker på slutten av sekvensen ovenfor, når han implisitt kaller Jonas Gahr Støre for tvetydig. Moxnes indikerer også at ved å kun være for forbud mot profitt innenfor skole, men ikke forbud mot noe annet, ikke er ulik partiene Høyre og Venstre. Dette er noe som kommer eksplisitt frem når han sier: «Men du er altså for å tillate profitt på barnehagebarn». Han setter det også på spissen etter denne sekvensen (se vedlegg i slutten av

oppgaven) hvor han setter spørsmålstegn ved logikken til Gahr Støre, når han syntes det er greit at privatpersoner tjener penger på 5-åringer men ikke 6-åringer.

Det Jonas Gahr Støre gjør i denne situasjonen er at han kommer med et transformativt svar. Som nevnt tidligere i oppgaven kan denne formen for svarstrategi bli gitt hvis man blir stilt et responsstyrende eller kritisk spørsmål. Siden kritiske spørsmål retter kritikk enten eksplisitt eller implisitt mot mottakeren, kan man kalle spørsmålet til Moxnes for responsstyrende. Som Stivers og Hayashi (2010, s. 2) skriver handler transformative svar om at mottakeren enten bekrefter eller avkrefter en variasjon av spørsmålet som ble stilt, men gjennom dette kommer med endringer av spørsmålets vilkår eller agenda. Det er nettopp dette Jonas Gahr Støre gjør i denne situasjonen, han godtar en variasjon av spørsmålet hvor han endrer spørsmålets agenda. Svaret til Gahr Støre havner under kategorien transformative svar som har som hensikt å endre eller forskyve innholdet av spørsmålet (Elle, 2010, s. 25). Grunnen til at jeg kategoriserer det som dette, er fordi han gir uttrykk for å svare på spørsmålet, men det han ender opp med å gjøre er å snakke om hvordan Ap vil forvalte de ekstra skattepengene. Dette er noe Gahr Støre kunne ha kommet unna med, om ikke Bjørnar Moxnes hadde påpekt at han ikke svarte på spørsmålet som ble stilt.

I dette eksemplet forsøkte Jonas Gahr Støre å komme seg unna et responsstyrende spørsmål ved hjelp av å gi et transformativt svar, noe som gikk delvis. Ved å gjøre dette skaffet han seg muligheten til å snakke lenger om Arbeiderpartiet sin politikk, noe det ikke var gitt at han skulle få gjøre. Han snakket også overbevisende om dette, noe man kan se ved at han hadde en klar plan for hva som måtte gjøres for at privatpersoner ikke skulle ha muligheten til å tjene penger på eldreomsorg, skoler, barnehager m.m. Det Gahr Støre gjør her kan man knytte til karaktertrekkene ved troverdighet: forstandighet og dyd. Han fremstår forstandig ved at han gir uttrykk for at han har en klar plan for hva man skal bruke skattepengene på, og hvordan man skal unngå at privatpersoner skal kunne profitere på dette. Man kan derfor si at han opptrer som en leder med en klar plan. Når Jonas Bakken (2014, s. 38) skal forklare dyd, gjør han det slik: «Med dyd menes at avsenderen har god moral og gjør gode gjerninger, og at han dermed ikke kan mistenkes for å bedra eller villedde oss». Spesielt det siste her kan man knytte til hvordan Gahr Støre fremstår, spesielt når han forteller hva som skjer hvis det fortsatt er slik at noen folk tjener penger på økte skatter. Han sier at hvis alle jobber etter de kriteriene de setter, vil det ikke bli slik at folk kan tjene penger på dette, men hvis det skjer er det fordi sektoren er dårlig organisert, som da MÅ rettes opp i.

I transkripsjonen under byr Jonas Gahr Støre på en annen side av seg selv. I masteroppgaven til Laache Klevan, skriver han om humor som et retorisk virkemiddel, og han

knytter også humor til troverdighet noen steder i oppgaven sin. I denne oppgaven intervjuer han både leder for Unge Høyre Sandra Bruflot, men han intervjuer også arbeids- og sosialminister, Torbjørn Røe Isaksen. Det begge disse påpeker er at gjennom å opptre folkelig vil man også kunne bli oppfattet som autentisk (Laache Klevan, 2019, s. 90), og dette med å fremstå autentisk er et av hovedmålene til for dagens politiske image. En måte å fremstå mer folkelig på er gjennom humor, og dette finner man eksempel på hos Jonas Gahr Støre i denne debatten.

19:55 JGS: [<xNå, nå nå, nå tror jeg dux> du du skyter på feil person. For liksom, la [kulen]
 19:59 BM: [Nei]
 19:59 JGS: gå over. [Men--]
 20:00 IS: [@@] [@@]
 20:00 JRH: [@@@]
 20:01 TSV: [@@@]
 20:01 UB: [@@@]
 20:01 JGS: [Men (eh) --]
 20:01 [((alle ler))]
 20:03 JGS: Jeg [skal, jeg skal ta den for det at]
 20:03 BM: [<x ? ? ? ? ? x>]
 20:04 JGS:
 jeg har nå den store [fornøyelsen]
 20:06 <x?x>: [(Hx)]
 20:06 JGS: av å hente barn i barnehage, ikke mitt [eget]
 20:07 <xBMx>: [hm]
 20:07 JGS: men mitt barnebarn.

Det man kan lese i transkripsjonen ovenfor er responsen til Jonas Gahr Støre når Bjørnar Moxnes kritiserer han for å syntes det er greit å tjene penger på 5-åringer men ikke 6-åringer. Det man kan lese utfra denne transkripsjonen er at kommentaren til Jonas Gahr Støre bringer frem latter hos både de andre partilederne, men også fra publikumet som man ser der det står [((alle ler))]. Utfra denne reaksjonen kan man anta at forsøket hans på å være humoristisk lykkes, og siden dette er noe som fremstår spontant kan dette tolkes som positivt for troverdigheten hans, siden denne spontane reaksjonen viser en mer folkelig side av han. Ikke bare fremstår han mer folkelig på grunn av denne kommentaren, men det han også sier senere i sekvensen er med på å styrke dette inntrykket man får. Her nevner han at han gledelig skal svare på kommentaren til Moxnes, hvor han nesten litt stolt forteller om at han har gleden av å hente barnebarnet sitt i barnehagen. Igjen forteller han en historie fra sitt eget liv når han vil komme med et politisk budskap, akkurat som han gjorde i stad når han snakket om sin mor

som lå på sykehjem. Ved å bruke eksempler fra sitt eget liv ofte, sørger dette for at han oppleves som mer autentisk siden dette er noe som kjennetegner han som politiker. Men der han i stad introduserte stemmen til den bekymrede sønnen Jonas Gahr Støre, er det nå den stolte bestefaren som snakker. Disse fortellingene fra livet hans gjør at han fremstår for mange mer folkelig, siden han utenfor valgkampen er en vanlig mann, men helt hverdagslige gleder og bekymringer. Dette appellerer også til den mer personlige relasjonen man i Norge forventer å ha til politikerne.

4.2.2 Drøfting av debatten

Slik som analysen til nå har blitt lagt frem, virker det som Jonas Gahr Støre gjorde mye riktig under denne debatten for at han skal fremstå troverdig. Noe som ikke er veldig rart siden han fikk terningkast seks av både VG (Skartveit, et.al., 2017) og NRK (Ottosen, 2017) etter denne debatten, hvor han fikk skryt på grunn av hans tydelighet, at han var selvsikker og klarte å vri vanskelige spørsmål til noe positivt. Men hvordan ville seerne oppfattet dette?

Første gang jeg så debatten, gjorde jeg et bevisst valg med å ikke lese anmeldelser av debatten, og heller ikke lese noe særlig teori. Tanken var at jeg skulle se debatten i sin helhet uten pauser og stopp, slik at jeg skulle kunne vurdere den på omtrent samme grunnlag som den normale seer. Det første som var enkelt å observere var tydeligheten han fremviste når han snakket, noe som han hadde fått kritikk for tidligere. Han fremstod også selvsikker de gangene han snakket, og rettet det som virket som fortjent kritikk mot regjeringen.

Det er derimot ikke slik at han gjorde en feilfri debatt. Det jeg la best merke til var at han i perioder i debatten virket noe passiv. Det er ikke unormalt at man i en debatt har noen perioder hvor man ikke er like aktiv, men spesielt i del to av debatten føltes det ut som han forsvant litt. Det virket ikke som han var like «på» for å få ordet, og de andre debattantene fikk en god del mer taletid. Dette var den oppfatningen jeg fikk av kun å ha sett debatten en gang, uten å legge for mye teori i det jeg så, slik at opplevelsen min skulle bli mest mulig genuin.

Etter å ha sett debatten noen flere ganger, og kunne stoppe og spole så mye jeg ville, satt jeg igjen med en annen oppfatning. Det som da ble tydelig var at det virket som Gahr Støre valgte responspunktene hvor han skulle få ordet med omhu. De gangene han prøvde å ta ordet fikk han det som regel da han ønsket det. Dette kan bety at han ikke nødvendigvis var passiv, men at han sørget for at da han faktisk snakket at han kom bra ut av interaksjonen. Han virket ofte som en mann med en klar plan for hva som måtte endres, og hvordan disse endringene skulle foregå, noe svaret hans til Moxnes indikerer.

Noe annet Jonas Gahr Støre får til ganske bra i denne debatten, er hans forsøk på å fremstå folkelig. Som eksemplene ovenfor viser bruker han gjerne eksempler fra sitt eget liv, for å vise at han ikke er noe annerledes fra velgerne. Han, som mottakerne, er bare en vanlig mann med helt hverdagslige bekymringer og gleder, og ved å fortelle disse historiene fra sitt eget liv for å støtte under sine politiske budskap, gjør han også det lettere for velgerne og identifisere seg med han og iallfall tro at de forstår hva han mener. Fordi noe politikere har fått mye kritikk for, er at de ofte snakker og argumenterer på en måte som gjør at velgerne ikke helt forstår hva som blir sagt (Kock, 2008 s. 66). Men via disse personlige historiene sine gjør Gahr Støre det lettere for velgerne å forstå hva han mener, siden mange av de kan kjenne seg igjen i det han sier, og derfor også kjøper budskapet hans.

Noe annet Gahr Støre gjør i denne debatten er at han ved noen tilfeller forsøker seg på å være humoristisk. Denne oppgaven gikk gjennom eksemplet hvor han sier til Moxnes at han skyter på feil person, hvor han sikter til at angående det spørsmålet er de på lag, og han heller bør rette kritikken sin mot Erna Solberg og Siv Jensen istedenfor. Som transkripsjon fire i denne analysen viser, er dette noen han lykkes med ved dette tilfelle. Han får både de andre politikerne til å le, men også store deler av salen. Noe av årsaken til at dette fungerer bra er fordi dette virker som en spontan kommentar Gahr Støre kommer med, og viser folk en annen side av han som person. Han gjør dette også ved et annet tilfelle – se vedlegg, tid: 41:07 – hvor han tar Erna Solberg på at hun sier noe feil. Hun snakker om at det ble færre helsesøstre da Jonas Gahr Støre var helseminister, men hun sier at det ble færre helseministre, noe Gahr Støre oppfatter med en gang. Dette fører også til latter fra noen, men ikke i like stor grad som det første forsøket. Noe av årsaken til dette er fordi han gjør dette mens Erna Solberg snakker, og ender derfor opp med å snakke i munnen på henne, og det kan hende at ikke så mange fikk det med seg på grunn av dette. Han bryter også med normale samtalekonvensjoner da han gjør det, siden han forsøker å avbryte Erna Solberg da hun snakker. Derfor er det også slik at noen kan oppfatte det som frekt eller slitsomt, eller også som en unødvendig kommentar. Det virker som Gahr Støre traff bedre på den første vittige kommentaren sin enn den andre, men om dette er spesielt negativt for hans ethos er tvilsomt.

Utfra denne analysen kan man konkludere med at Jonas Gahr Støre gjør en god figur i denne debatten. Selv om hans innledende ethos ikke var det beste hos en del av velgerne, kan man si at selve prestasjonen hans i løpet av debatten gjør at mange av mottakerne vil ha et bedre avledet ethos enn innledende. Gjennom å fremstå som en klar lederskikkelse, med et tydelige budskap og klare planer for hvordan man skal bedre samfunnet. Som nevnt er forstandighet en viktig del av ethos-begrepet og man kan argumentere for at Gahr Støre

fremstår som en forstandig person gjennom både det han sier, men også hvordan han opptrer når han sier det. Som analysen også var innom viser han også tegn på moralsk dyd, når han snakker om at regjeringen må klare å sysselsette flere mennesker, og han gjør også det når han snakker om velferdsprofitørene. Han sier at hvis det er slik at det fortsatt finnes velferdsprofitører med han som statsminister, er det noe galt med organiseringen av sektoren, og som han sier: «det må VI rette opp i». Disse uttalelsene tilsier at han ønsker det som er til det beste for folket – noe man skulle kunne forvente av en politiker – og er klar til å ta ansvaret selv hvis det er noen under hans ledelse som er urettferdig. Dette sammen med handlingene han gjør for å fremstå folkelig og autentisk, gjør at man kan konkludere med at de aller fleste vil sitte igjen med en oppfatning av at hans avsluttende ethos er sterkere enn det innledende ethos han hadde.

Denne oppgaven har ikke som hensikt å kun se på hva Gahr Støre får til for å styrke sitt ethos gjennom debatten, den har også som formål å finne ut hva han gjør som både kan svekke og styrke hans troverdighet. Denne analysen trakk frem noen elementer ved debatten, som kunne påvirke troverdigheten hans negativt. Dette som at han kan oppleves som litt passiv gjennom deler av debatten og noen av hans forsøk på å avbryte for å få ordet feiler, oppfatter jeg som bagateller og ikke nevneverdig skadelig for hans ethos. Det eneste under debatten som kan ha vært skadelig for hans ethos er måten han svarte Bjørnar Moxnes på. Denne analysen konkluderte med at Gahr Støre benyttet seg av et transformativt svar i den situasjonen. For mange kunne nok dette gått under radaren, siden det virket som han faktisk svarte på det Moxnes lurte på. Det han derimot gjorde var at han ga uttrykk for å svare på spørsmålet ved å innlede med å si «ja». Det han gjør etter dette er å skape et skille mellom Ap og Rødt, før han snakker om hvordan han vil jobbe for å sørge for at ingen ville sitte igjen med store profitter, men han utelukker ikke at noen kan sitte igjen med noe profitt. Dette er ikke lett å oppfatte mens Gahr Støre snakker, men Moxnes oppfatter at han ikke svarer på spørsmålet og tar han på det. Siden Bjørnar Moxnes påpeker dette, sørger han for at flere av seerne også blir bevisst på dette. Grunnen til at dette kan ha vært skadelig for troverdigheten til Jonas Gahr Støre er fordi mange som stemmer rød-grønne partier er imot velferdsprofitører og privatisering. Dette er ikke slik at alle som stemmer Ap er imot privatisering, men det er de som hovedsakelig stemmer på de borgerlige partiene som er for dette. Derfor kan dette oppfattes som skadelig for hans ethos, siden han ikke tar et klart standpunkt om han er for eller imot profitering av velferdsstaten, noe som er essensen i spørsmålet til Moxnes. Men alt tatt i betraktning, kan man konkludere med at Jonas Gahr Støre sitt ethos etter denne debatten ble styrket, noe som både vurderingene til VG og NRK også konkluderer med, men også som

folket konkluderte med. Av folket fikk han 29,6 % av stemmene om hvem som gjorde det best i debatten, kun slått av Erna Solberg med 0,4 % (Ottosen, 2017).

4.3 Politisk valgkvarter

Den 23. august 2017 stilte Arbeiderpartilederen Jonas Gahr Støre opp på «Politisk valgkvarter» hos NRK, hvor han deltok på en partilederutspørring (NRK, 2017, 5:28-13:53). Programlederen for denne utspørringen var NRKs Bjørn Myklebust, hvor hovedtema for utspørringen var overskriften som på samme dag hadde prydet fremsiden på Finansavisen: *Jobbet svart på Jonas Gahr Støres brygge* (Johnsen, 2017). Myklebust tar også opp to lignende hendelser som har hendt Gahr Støre, som ligner på den nevnte saken om svart arbeid. Han trekker også frem et representant forslag fra Jonas Gahr Støre, som handler om Gahr Støres ønske om å utvide solidaransvar til bestillinger. Dette blir brukt imot Jonas Gahr Støre da han skal svare på anklagelsene han har fått mot seg angående innleie av svart arbeidskraft.

Som nevnt tidligere har denne oppgaven som formål å finne ut av hva det er som gjør – eventuelt ikke gjør – at Jonas Gahr Støre fremstår troverdig. Siden dette er en partilederutspørring, er det kun programleder og Gahr Støre som er deltagere. Derfor velger jeg også å fokusere på spørsmålene som programlederen stiller, og hvordan de blir stilt, siden det kun er to deltagere i denne utspørringen. Grunnen til at det også er relevant å analysere spørsmålene som blir stilt, er fordi dette kan fortelle noe om hvordan svarene til Gahr Støre blir mottatt av Myklebust. Det er òg greit å bemerke hvilke typer spørsmål som blir stilt, på grunn av at dette kan sette rammer for hvordan Gahr Støre får opptrådd.

I transkripsjonen nedenfor stiller Bjørn Myklebust kritiske spørsmål som handler om Gahr Støres brygge, og spør om han ikke skulle tatt større ansvar selv for å sikre seg at arbeidet ble utført på ordentlig vis. Myklebust spør om han ikke fikk noen form for dokumentasjon på dette. Den umiddelbare, og som kan oppfattes som en spontan reaksjon fra Gahr Støre, var å sukke da han ble stilt dette spørsmålet. Gjennom dette sukket viser han klart at han er missforøyd over spørsmålene som blir stilt. Fra hans side er dette noe som er forståelig, siden han selv føler han har svart godt nok på disse spørsmålene om bryggen sin, og derfor helst skulle sett at utspørringen skiftet tema. Det som derimot kan være årsaken til at det ikke blir noe skifte i temaet, er fordi programlederen ikke føler at svarene som blir gitt er tilfredsstillende nok. Dette samsvarer med det Steven Clayman og John Heritage skriver i *The News Interview: Journalists and Public Figures on the air* (2002, s. 239), da de skriver

om «answer and evasions». Som nevnt tidligere er det baksider ved å unngå å svare på et spørsmål, som at man for eksempel blir stilt til veggs på at man ikke besvarte spørsmålet, eller ved at programleder/ intervjuer bare omformulerer eller gjentar spørsmålet på nytt.

Grunnen til at dette er skadelig for Jonas Gahr Støre sitt ethos, er fordi det blir veldig klart for seerne at han ikke har svart godt nok på spørsmålene som har blitt stilt tidligere. Dette er noe som er lett å plukke opp for alle seerne, man trenger ikke å kunne mye politikk for å få med seg at det samme spørsmålet blir stilt flere ganger. Derfor er dette noe som kan være skadelig for en persons ethos, fordi de aller fleste får det med seg, og derfor bli mer kritisk til taleren. Seerne kan få inntrykk av at det er noe som han ønsker å skjule, siden han ikke svarer tilfredsstillende nok på spørsmålene.

Det Myklebust gjør i dette tilfelle er at han stiller Jonas Gahr Støre en rekke kritiske spørsmål. Det som er typisk for kritiske spørsmål er at de rommer spørsmål som enten eksplisitt eller implisitt kommer med kritikk til politikeren eller partiet, og som ofte kan oppfattes som et angrep på intervjuobjektets ethos (Svennevig, et. al., 2014, s. 111). Kritiske spørsmål er også skadelig for intervjuobjektet fordi det kan fremstille personen som inkonsistent eller i konflikt med eget parti. Grunnen til at dette kan være skadelig for intervjuobjektet er fordi, slik som det ble nevnt ovenfor sådd tvil om Gahr Støres troverdighet (Svennevig et.al., 2014, s. 112). Selv om man klarer å besvare spørsmålet er det ikke mer som skal til for at troverdigheten kan svekkes. Dette samsvarer med det Anders Johansen skriver i boken *Talerens troverdighet* (2003), når han skriver om at AP i 2001 mistet mange velgere fordi de ikke ble oppfattet som troverdige, siden de måneder i forveien hadde selv vært imot det de gikk til valg på (Johnsen, s. 62, 2003). Dette skapte tvil hos velgerne om engasjementet til partilederen på den tiden (Jens Stoltenberg) var «ekte» og om han faktisk stod for det han sa. I eksemplet under kan man se at det er nettopp dette Myklebust ønsker å gjøre, da han trekker frem en innstilling på stortinget, som er et representant forslag som Jonas Gahr Støre hadde kommet med våren 2017.

6 JGS: (H) Ja, (eh) @ <@det vil si meg@>. Men jeg gjorde det du kan gjøre sånn når du har en hytte og noen hjelper deg på brygga. (H) Du forsikrer deg fra de som gjør det, er alt her i orden, og får svaret ja. (H) (Eh) Og det mener jeg er det- i innenfor rammene av det du kan gjøre .. i en sånn sammenheng. Hvis det er entreprenør firma og bedrifter med inn- innleie og større kontrakter, (H) så er det litt mer grundig arbeid enn når- enn når du får (eh) hjelp fra en som (H) (eh) utbedrer brygga di, og du spør om (eh) alt er i orden, du betaler etter faktura, betaler moms etter ordnende forhold. (H) (Eh) Det mener jeg er innenfor (eh) samme grensen.

7 BM: Men viser ikke dette forslaget deres at 2017- Støre vil at sånne som .. 2011-Støre skal ha ansvaret for det svarte arbeidet som skjedde? Selv om du stilte noen [spørsmål]

8 JGS: [x?x]

9 BM: så er det .. [ditt ansvar].

10 JGS: [Jeg <xfeltex>, jeg--] Vet du hva, programleder, jeg feller ikke noen dom over svart arbeid her. (Eh) Jeg er ikke i stand, jeg har ikke forutsetninger for å gjøre det [(H)]

11 BM:

[Men at du] burde ha visst, du burde ha [ha (eh) ha hatt ansvaret hvis det skjer da]

12 JGS: [Ja, og jeg forsikret ovenfor] de [som--]

13 BM: [Nå sier du at] du ikke vet hva som har skjedd.

I forkant av det eksemplet ovenfor har Jonas Gahr Støre først forklart hva som skjedde da bryggen skulle bli renovert i 2011. Han svarte også på spørsmål om han var klar over at personen som ble satt til å gjøre jobben gjorde det svart. I dette eksemplet ser man at programleder Myklebust prøver å stille Gahr Støre til veggs. Dette utdraget starter med at det blir trukket frem at Jonas Gahr Støre tidligere noen måneder i forveien hadde fremmet et forslag om at regjeringen skulle utvide solidaransvar til bestillinger, før han avslutter turen med å spørre hva solidaransvar til bestillinger betyr. Det som mest sannsynlig er hensikten med dette er å legge opp til at han får stilt et oppfølgingsspørsmål. Noe som også er verdt å bemerke seg, er at programlederen i tur fire prøver å ta ordet fra Gahr Støre før han har rukket å svare ferdig på spørsmålet som ble stilt i tur en. Det som kan være årsaken til dette er at han ønsker å legge ytterligere press på Gahr Støre, ved å stille oppfølgingsspørsmålet som han tidligere la opp til: «Det vil si deg?». Ved å gjøre dette svekker han svarene som har blitt gitt tidligere om arbeidet som hadde blitt gjort på bryggen, siden dette betyr at han selv ikke har gjort en god nok jobb ved å sørge for at det var gode nok lønns- og arbeidsvilkår for de som

arbeidet på bryggen. Hans ethos kan derfor bli svekket siden det kan oppfattes for seerne at han ikke forholder seg til det han selv – og Arbeiderpartiet – kjemper for, og han kan derfor bli oppfattet som et offer for egen politikk. Dette blir ytterligere poengtert da Myklebust i tur syv kommer med en påstand om at Gahr Støre i 2017 vil at sånne som han selv skal ha ansvaret for det svarte arbeidet som skjedde. Han setter dermed Gahr Støre opp mot seg selv. Det er også relevant å poengtere at Myklebust legger trykk på *2017* og på *skal ha* for å tydeliggjøre denne tvetydigheten hos Jonas Gahr Støre.

Noe annet som kan være verdt å bemerke er det som Myklebust allerede har sagt implisitt, at Gahr Støre ikke tar ansvar for det som skjedde i 2011, og sjeldent svarer akseptabelt på spørsmålene som blir stilt.

4.3.1 Drøfting av politisk valgkvarter

I motsetning til debatten varte denne partilederspørningen kun i åtte minutter, og denne utspørningen blir derfor ikke viet like mye tid som den. En annen årsak til at denne analysen er noe mindre er fordi teamet for utspørningen var det samme gjennom hele. Noe som kanskje er med på å indikere hvordan utspørningen gikk for Jonas Gahr Støre.

I denne partilederspørningen er Jonas Gahr Støre under hardt press fra programlederen. Gjennom å stille kritiske spørsmål begrenser programlederen handlingsrommet til Gahr Støre, og hans ethos blir satt under et sterkt press. Jonas Gahr Støre svarer for så vidt på spørsmålene som blir stilt, men svarene han gir blir ikke akseptert av Bjørn Myklebust. Dette resulterer i at han gjentar spørsmålet sitt flere ganger, noe som indikerer nettopp dette – at Gahr Støre ikke svarer godt nok. Dette er både skadelig og gjør det vanskelig for Jonas Gahr Støre å etablere en troverdighet ovenfor seerne. Siden de gjentagende spørsmålene gjør det åpenbart at han ikke svarer på det programlederen lurte på.

Et spørsmål man kan stille til denne utspørningen er om Bjørn Myklebust var *for* kritisk. Fordi Gahr Støre eksemplifisert i transkripsjonen over, svarer nokså godt på spørsmålene som blir stilt. Han tar på seg ansvaret for det som skjedde, men har forteller også om hvorfor han mener at han har sitt på det tørre. Han forteller at han har undersøkt med personen som utførte arbeidet om alt var i orden, samtidig som han forsikrer om at han har gjort det han skulle, som å betale via faktura samt betale moms for arbeidet som har blitt gjort. Dette er mer eller mindre det man kan forventa at en person gjør når man skal få gjennomført arbeid på egen tomt. Med dette som grunnlag for konklusjonen, var ikke Gahr Støre like dominerende som det han var i debatten. Men tatt i betraktning rammene som blir satt av programleder, klarer han seg godt med tanke på svarene han gir, og roen han viser i

denne situasjonen. Det kan være slik at noen sitter igjen med følelsen av at han skulle ha gjort mer for å forsikre seg om at det ikke var svart arbeid, men hvis de hadde vært i samme situasjonen, ville de selv ment de kunne ha gjort mer? Alt i alt kan man si at Gahr Støre klarte seg godt i en utspørring med et svært vanskelig tema, og han fremstår her igjen – som han gjorde under debatten – som en trygg og stødig leder.

4.4 Partilederutspørring

Den 31. august 2017 var det duket for partilederutspørring av Jonas Gahr Støre, og programleder for denne utspørringen var Bjørn Myklebust. Det er også dette som blir det siste materiale som skal analyseres i denne oppgaven, og er også det som skjedde sist hvis man ser på det kronologisk.

4.4.1 Analyse av partilederutspørring

I denne partilederutspørringen er det Bjørn Myklebust som er programleder, og han er også den eneste utenom Jonas Gahr Støre som er tilstede. Det dette betyr er at Myklebust også må fungere som en motpart til Gahr Støre og hans politikk, og stiller også derfor mange kritiske spørsmål. Kritiske spørsmål, sammen med responsstyrende og argumenterende spørsmål, er spørsmålstyper som ofte gjør det vanskelig for politikere å etablere ethos (Svennevig, et.al., 2014, s. 101). I transkripsjonen under svarer Jonas Gahr Støre i første turen sin på spørsmål om at Ap må i en flertallsregjering hvis de gjør et dårlig valg. I den første turen under svarer Gahr Støre ganske bra, kan komme med noen konkrete punkter som må på plass, for at en flertallsregjering skal fungere. Det Myklebust derimot gjør er at han med sitt oppfølgingsspørsmål prøver å legge ord i munnen på Gahr Støre som han ikke har sagt. Fordi det Myklebust sikter til i kommentaren sin, er at hvis Ap ikke får nok stemmer er de nødt til å samarbeide med Rødt og MDG som fører en litt mer radikal politikk. Dette var derimot noe Gahr Støre tydeliggjorde i sekvensen før transkripsjonen under, nemlig at å sitte i regjering med disse to partiene er uaktuelt.

Ikke bare stiller Myklebust seg kritisk til det meste Gahr Støre sier, men som man også kan se av transkripsjonen driver han og avbryter Gahr Støre mens han prater. Som Svennevig (Svennevig, et.al., 2014, s. 101) skriver om kritiske spørsmål, forsøker man med dette å søke etter feil eller inkonsistenser hos intervjuobjektet. Dette gjør han for eksempel i tur fire under, da han sier: «du sa jo nettopp at størrelse betyr noe», hvor han her prøver å fremstille Gahr Støre som inkonsekvent. Denne situasjonen løser derimot Jonas Gahr Støre på

en ganske god måte, hvor han først implisitt sier at man ikke kommer til å trenge Rødt og MDG i en flertallsregjering siden SV og SP har økt, og han er sikker på at Ap kommer til å øke. Her fremstår han rolig, og som en person som har god oversikt over situasjonen, samtidig som han fremstår selvsikker med uttalelsene om at Ap kommer til å øke. Etter dette fisker Myklebust etter noen uttalelser, som i ettertid kan brukes mot Gahr Støre da han gjentatte ganger lurer på hvorfor han er sikker på dette. Igjen håndterer han disse spørsmålene på en god måte. Han gir Myklebust et direkte svar, om hvorfor han er sikker på at Ap kommer til å få flere stemmer, men deretter gjør han kanskje det jeg oppfatter som det viktigste med denne sekvensen. Han sier til Bjørn Myklebust «men tilbake til tema» som indikerer at det er Myklebust som driver med avsporinger. Det Gahr Støre oppnår med dette er at han fremstiller Myklebust som sleip, og han styrker også sitt eget ethos ved at han tydelig sier ifra om at vi skal snakke om tema. Ved å gjøre dette opptrer han ryddig og profesjonell, og gir et klart uttrykk for at han stiller opp der for å snakke om politikk, ikke alt annet.

01:16 JGS: Er at, det viktige er at vi samles om felles prosjekter, og enigheten om at vi skal få mindre forskjeller, bevare høy tillit, skaffe jobber, investere i skolen, bruke pengene der fremfor store skattesnitt... det deler disse partiene, og det viktige er få fellesprosjekter enn å ha brøker mellom oss når det gjelder innflytelse.

01:52 BM: Men du, som jeg forstå deg, så går du med på den kalde logikken at det blir mer radikal politikk med et mindre arbeiderparti?

02:00 JGS: Nei, det vil jeg ikke være enig i uten videre - -

02:03 BM: du sa jo nettopp at størrelsen betyr noe - -

02:05 JGS: jo men, radikal politikk, peker du på Senterpartiet som har økt, du peker på... SV som har økt litt. Arbeiderpartiet kommer til å øke, det tror jeg vi skal vise.

02:13 JGS: Så den, vil ikke gjøre opp den regningen nå for å si det sånn, la meg bare si det, at vi vi kommer til å få et bedre resultat.

Det er jeg ganske sikker på. Men det viktige for meg da - -

02:20 BM: hvorfor det, hvorfor er du sikker på det?

02:22 JGS: Nei, jeg føler det på meg. Det er - -

02:23 BM: hvorfor? - -

02:23 JGS: ja, jeg gjør det. Det er en million velgere som ikke har bestemt seg. Og det er mange dager igjen av valgkampen, og jeg opplever at nerven i valgkampen kommer nå. Det er nå folk virkelig begynner å følge med. Men tilbake til tema, vi skal jo sette oss ned og forhandle frem et prosjekt som er godt for Norge. at Norge kan ta vare på muligheten sine, utvikle dem, og investere sammen. Og da tror jeg at vi kommer ikke til å sitte der med en regnemaskin og si at det blir så mange prosent til hver i innflytelse. Det er det vi klarer å samle oss om som blir det viktige.

Noen elementer som det er greit å påpeke før vi går videre til neste eksempel, er at han ved å også her si at det er uaktuelt å sitte i regjering med Rødt og MDG, viser at han er konsekvent og står fast ved det han sa i partilederdebatte fra den 14. august. En annen ting som er vært å bemerke er at han ofte kommer med konkrete svar på de spørsmålene han får, som gjør at han fremstår som en forstandig politiker, som for velgerne er lett å forstå hva vil.

Like i etterkant av det utdraget fra utspørringen ovenfor, fortsetter Bjørn Myklebust å utfordre Jonas Gahr Støre sitt ethos. «Et spørsmål er ikke alltid så uskyldig som det gir seg ut for å være» (Svennevig, et.al., 2014, s. 96), noe Myklebust sitt første spørsmål i transkripsjonen under er et godt eksempel på. Han stiller et spørsmål som kan oppfattes som ganske banalt, fordi han spør om velgerne kan stole på at Arbeiderpartiet holder seg til den politikken de går til valg på. Jonas Gahr Støre biter på agnet, og svarer mer eller mindre at det er en selvfølge at de skal jobbe for å få mest mulig gjennomslag for den. I det han gjør dette kommer Myklebust med et sitat fra Ap sitt program for perioden 2013-2017, hvor de mente det var nødvendig å bruke tvang i kommunesammenslåingen. Grunnen til at han gjør dette er fordi Arbeiderpartiet midtveis i perioden endret mening om dette temaet, og derfor sår han tvil om Ap faktisk er til å stole på. Hvorfor kommer ikke dette til å skje igjen. Gahr Støre har et tilsynelatende godt svar på dette også, hvor han sier at slik regjeringen gikk frem for å tvinge kommuner sammen var ikke slik Arbeiderpartiet ønsket det. Han kommer også med et godt poeng i den siste turen i eksemplet nedenfor, der han sier at man er avhengig av hvordan regjeringen fører politikken. Igjen opptre Gahr Støre stadig med svarene sine, og det man også oppdager hvis man ser partilederutspørringen er at han har et fast blikk mot Myklebust gjennom denne sekvensen, og han har også en alvorlig mine.

Det man kan se fra utdraget under, er at Gahr Støre tilsynelatende gir et ordentlig svar på spørsmålet. Stiller man seg derimot litt kritisk til hva som blir sagt, kan man stille spørsmålet: «Er ikke tvang det samme uansett?». Det dette svaret tyder på er at han hverken ønsker å ta selvkritikk for at de skiftet syn mitt i perioden, og han godtar heller ikke at Myklebust kaller det for et løftebrudd. Spørsmålet til Myklebust kan man kategorisere som et argumenterende spørsmål, fordi det som kjennetegner denne typen spørsmål er at de legger opp til et gitt svar, og at spørsmålsformuleringen kommer med argumenter for en viss konklusjon (Svennevig, et.al., 2014, s. 108). Ser man på hvordan Bjørn Myklebust innleder turen sin, ser man at han konstruerer spørsmålet ved å innlede det med å komme med argumenter for det han til slutt spør om, slik at spørsmålet skal fremstå mer berettiget. En annen årsak til at man kan kalle dette for et argumenterende spørsmål, er fordi disse spørsmålene ofte kommer med standpunkter som man på forhånd vet at intervjuobjektet ikke

del. Det Myklebust oppnår med å gjøre dette, er at han utfordrer troverdigheten til Jonas Gahr Støre. Han kommer med eksempler på at han og Arbeiderpartiet senest ved det forrige valget, plutselig skiftet syn på en sak de hadde gått til valg på. Dette spørsmålet er åpenbart rettet for å ikke bare utfordre troverdigheten til Jonas Gahr Støre, men også å undergrave argumentasjonen hans. Dette er fordi slike spørsmål ofte gjør det problematisk for intervjuobjektet å etablere ethos ovenfor mottakerne, og siden dette skjer fire minutter ut i intervjuet, kan dette påvirke Jonas Gahr Støre sitt avledende ethos siden det gjenstår over femten minutter av intervjuet. Selv om det er slik at Jonas Gahr Støre kommer med gode svar og argumenter, skal det ikke mer til enn å så litt tvil hos mottakerne, noe som kan bli med han resten av intervjuet.

03:11 BM: Okey, du jobber med å overbevise velgerne om at politikken deres er nødvendig og... de kan da stole på at dere da holder dere til den politikken dere går til valg på?

03:21 JGS: Ja, vi skal jobbe for mest mulig gjennomslag for den.

03:23 BM: Dere skrev i det forrige programmet for 2013 til 2017 at... sitat enkeltkommuner ikke må kunne stanse endringer som er hensiktsmessige... sitat slutt. Fordi dere mente vi trenger en kommunereform, og da må vi ha åpning for tvang. Hva hadde du svart hvis vi spurte deg før valget for fire år siden; kommer dere til å stå ved denne politikken som dere går til valg på?

03:45 JGS: Ja, det tror jeg vi ville svart.

For at det, i 2013 ville vi stått på det som var... vår... *eh* forståelse av den utfordringen i 2013. Vi gikk inn i perioden nå som opposisjonsparti med det. Så så vi en regjering som... gikk fram i den kommunereformen på en måte som du ## etterhvert var grunn til å stille store spørsmål ved. Og Arbeiderpartiets landsmøte i 2015, og så i 2017 var veldig tydelig på det... at tvang slik den regjeringen legger opp til sammen med Venstre - det er Arbeiderpartiet i mot! Og derfor var landsmøtet vårt i 2017 veldig tydelig på det. Og så ser vi...de kommunene som har slått seg sammen... de er Arbeiderpartiet i front på i de aller fleste, gjennom frivillige, gode prosesser. Det er en god prosess for å få til...ehh gode løsninger og i 2017 er vi veldig trygge på det standpunktet

04:30 BM: Dere snudde midt i perioden som du sier ehhh på landsmøtet for to år siden vedtok dere at endringer... i kommunestrukturen baseres på frivillighet. Dere stengte døren for tvang midt i perioden, og... vi kan vel kalle det et løftebrudd? Det var ikke det du sa til velgerne?

04:45 JGS: Nei, det er jeg faktisk ikke enig i, fordi er er jo avhengig av hvordan regjeringen fører denne politikken.

Selv om Gahr Støre tilsynelatende svarer på spørsmålet til Bjørn Myklebust, om at de skal jobbe for mest mulig gjennomslag, og at årsaken til at de hadde endret mening midt i forrige periode var fordi regjeringen håndterte det på en måte Ap ikke var fornøyd med, er Myklebust fortsatt ikke fornøyd. I utdraget under ser man at Bjørn Myklebust fortsetter med den pågående intervjustilen, og han prøver å presse Gahr Støre mest mulig. Utdraget under skjer kun 30 sekunder etter utdraget ovenfor, og det kommer tydelig frem at Myklebust forsøker å så tvil hos velgerne. Temaet for utdraget under er fortsatt ved første øyekast kommunesammenslåing, men hvis man analyserer det nærmere, handler det hovedsakelig om å fremstille Ap som et inkonsekvent parti. Hvis man ser på spørsmålene som Bjørn Myklebust stiller under, handler det ene spørsmålet om på grunnlag av det Gahr Støre sa tidligere (se vedlegg), at regjeringens reform må bli sett på som en suksess. Det andre spørsmålet handler om at Ap igjen kan snu på saker de stiller til valg på, og at siden det skjedde i 2013, så kan det skje igjen. Dette er spørsmål som gjør det vanskelig å snakke om sin egen politikk, siden spørsmålene har en annen agenda. Når Gahr Støre i transkripsjonen under, faktisk prøver å rette kritikk mot regjeringen blir han brått avbrutt av programlederen som sier: «Den skal vi ikke snakke om». Her forsøker Gahr Støre å snakke om hvordan regjeringen har håndtert regionreformen, og kaller det et makkverk noe som indikerer at han er alt annet en fornøyd med dette. Her ser han også en mulighet til å kanskje hente inn noe stemmer, siden det er mange mennesker som er misfornøyd med denne reformen, og disse menneskene kan være potensielle nye Ap velgere.

Som Clayman og Heritage (2010, s. 216) skriver i *Talk in action*, er mulighetene man får til å snakke i et politisk intervju kraftig regulert av en eksisterende plan eller et forhåndsbestemt format for hvordan turtakingen foregår. De skriver at denne formen for turtaking kan oppsummeres med at intervjuerne skal være bundet til å kun stille spørsmål, mens intervjuobjektet skal forsøke å kun svare på spørsmålene. I denne formen for institusjonell interaksjon kommer også maktbalansen mellom Bjørn Myklebust og Jonas Gahr Støre frem. Gjennom å stille de spørsmålene som han gjør, og forsøk på å avbryte Gahr Støre når han forsøker å snakke om Ap sin politikk, er to indikasjoner på maktutøvelse fra Bjørn Myklebust. Med dette bestemmer han hvordan utspørringen tar form, og han legger også rammene for hvordan Jonas Gahr Støre kommer til å komme ut av debatten. I teorien kunne han valgt å stille mindre kritiske spørsmål og gitt Gahr Støre friere rom til å svare, slik at Gahr Støre ville hatt bedre forutsetninger for å styrke sitt ethos. Men ved å stille de spørsmålene han gjør, gjør han det vanskeligere for Jonas Gahr Støre å etablere ethos hos velgerne, men igjen hvis han klarer det vil han måtte gjøre det på en veldig overbevisende

måte. Sånn sett kan man se på det som en positiv ting, siden ved å bli utfordret på denne måten, må han føre en god retorikk for å kunne overbevise. Dette sørger for at hvis han klarer det, vil han få vist hva han faktisk kan.

05:15 BM: Men da har jo regjeringens reform.. virket når du sier det?

Da har det jo endret seg, den viljen til å slå seg sammen frivillig har endret seg? Og da har jo regjeringens reform vært en suksess?

05:24 JGS: Men det er jo spørsmålet, er det tvangsspøkelset som har gjort det, eller har tvangsspøkelset hindret sammenslåinger.

Jeg har sett i mange steder i landet også at... det har gått i lås, alt fra før prosessen startet...så jeg holder ved det, og la oss gå et skritt videre. Det som virkelig er makkverket i denne reformen er jo regionreformen.

05:41 BM: [Den skal vi ikke snakke om]

05:42: [Hvor det], nei men altså der skal man også bruke tvang, og jeg er like tydelig på det - -

05:45 BM: okay

05:45 JGS: de regionsammenslåingene som er gjort mot regj...ehh fylkenes vilje, de skal vi ta opp igjen på ny.

05:51 BM: Dere gikk til valg på å bruke tvang i en viktig reform for Arbeiderpartiet, dere snudde midt i perioden og du forsvarer det dere gjorde nå. Og da, da kan det vel skje igjen på en eller annen, en eller annen sak dere går til... valg på?

06:03 JGS: *smatter* Vi går til valg å gjennomføre vårt program, men vi er jo ikke...slik at vi ikke tar til oss inntrykkene av hva som skjer gjennom en periode og tilpasser politikken, og når vi skal bli invitert med på en reform - så kalt av en regjering som endrer spillerglene underveis, endrer økonomien, korte frister, endrer på det... og tilbakemeldinger fra kommunen at dette er uansvarlig, så lytter jo vi til det.

Vi er ikke bundet til et tog uten fører... når det gjelder gjennomføring av så viktige reformer. Og det var en ansvarlig og si, nei til tvang.

Midtveis i partilederutspørringen har de en sekvens, hvor hensikten er at Jonas Gahr Støre skal svare kort på noen spørsmål. Ene spørsmålet som blir stilt i denne delen handler om Gahr Støre kan utelukke en ren Arbeiderparti-regjering. Som transkripsjonen under viser, svarer han kort og konsist: «Nei». Responsen han får på dette er et forundrende: «nei?», som indikerer at Myklebust ønsker et fyldigere svar. Det som sannsynligvis er årsaken til dette, er fordi han potensielt kan få et svar fra Gahr Støre som han senere kan bruke i mot han, siden dette også er et spørsmål om potensielle samarbeid for å vinne valget. Svarer han noe som kan tolkes kontroversielt med hensyn til et av samarbeidspartiene, er dette noe som kan bli tatt opp i deres partilederutspørringer. Det er derimot lite kontroversielt det svaret Gahr Støre gir, og han virker igjen som en partileder som ikke ønsker personlig berømmelse, men som ønsker

det som er best for folk flest. Han poengterer at dette kun er fordi han er stolt av sitt parti, og at de har folkene og politikken som skal til for å få det til, men han tydeliggjør derimot at han tror den beste løsningen vil være å involvere flere partier. Som det ble nevnt i den teoretiske delen er unnvikelsesstrategi ofte en dårlig måte å håndtere spørsmål på, og det er det stikk motsatte Gahr Støre gjør når han får disse spørsmålene. Han gir konkrete og tydelige svar, han viker på ingen måte unna spørsmålene, og han svarer på en måte som både vil blidgjøre Ap-tilhengerne og de andre partiene. Dette gjør at det han sier appellerer til en stor målgruppe, og hans troverdighet blant disse gruppene vil øke.

Ved å ikke gi noen kontroversielle svar til Myklebust, forsøker han nok en gang å utfordre Gahr Støre sitt ethos. Her trekker han inn Trygve Slagsvold Vedum, som er partileder for Senterpartiet som Ap må samarbeide med for å sitte i regjering. Det han lurte på i tur fem nedenfor er hva Slagsvold Vedum kommer til å tenke om uttalelsene til Gahr Støre. Jonas Gahr Støre står derimot støtt i stormen, og svarer med den største selvfølgelighet at han og Slagsvold Vedum kommer til å finne gode løsninger sammen. Gahr Støre avslutter også turen sin ved å fortelle programlederen at spørsmålet i utgangspunktet var om han kunne *utelukke* en ren Arbeiderparti-regjering. Og som Jonas Gahr Støre påpeker kan han ikke utelukke det, men han ønsker seg derimot å samarbeide med andre partier for å danne regjering.

Myklebust gjør et siste forsøk på å skape intrige når han siterer Slagsvold Vedum på at Sp ikke støtter en regjering de ikke selv er i. Igjen fremstår Gahr Støre som en rolig og sindig politiker, når han sier at det er helt rimelig at Slagsvold Vedum sier det. Han sier at Slagsvold Vedum er en mann med ambisjoner, men at de to uansett har mye til felles når det kommer til politikk. Som Charlotte Jørgensen og Merete Onsberg skriver i *Praktisk argumentation*, handler ethos også om avsenderens personlighet, og man kan også knytte denne appellformen til fremtoning, karakter og integritet (Jørgensen & Onsberg, 2008, s. 70). Utfra denne forståelsen av begrepet ethos kan man si at Jonas Gahr Støre ofte gjør det sterkt i denne utspørringen. Han fremstår troverdig i den grad at han er rolig, klar og tydelig, fremstår inkluderende og at han også gir uttrykk for at han vil folkets beste selv om det betyr at Ap må samarbeide med andre partier.

09:34 BM: Utelukker du en ren Arbeiderparti-regjering?

09:35 JGS: Nei.

09:37 BM: Nei?

09:39 JGS: Det sier jo om at jeg er veldig stolt av et parti som kan ta det ansvaret. Jeg tror at... løsningen blir bedre om vi er flere partier... men situasjonen kan oppstå der Arbeiderpartiet kan gjøre det. Og da kan jeg love deg, vi er klare for det, vi har folkene og vi har politikken.

09:50 BM: Hva har Trygve Slagsvold Vedum sagt om det?

09:53 JGS: Ja, han ønsker seg inn i regjering, og jeg tror vi kan finne gode løsninger med Senterpartiet, men du spør meg om jeg kan utelukke det og svaret på det er nei.

09:58 BM: Han har vel nesten sagt at Senterpartiet støtter ikke en regjeringen vi ikke er med i, det var noe i den leia han [sa til Ole Torp her]

10:06 JGS: [jeg synes jeg har hørt det] fra andre partier også - -

10:07 BM: Ja.

10:08 JGS: Nei, men det synes jeg er helt rimelig at Trygve sier. Han har store ambisjoner, og han er... har mye politikk vi også kan gjøre sammen, men du spør om jeg utelukker de, utelukker det, og det er nei. Arbeiderpartiet - -

10:18 BM: Er det en konsekvens av at du på... de siste målingene nå kan bli avhengig av en... rødgrønn-eventyrblending, at da kan det vise seg å være enklest for Arbeiderpartiet å styre alene?

10:30 JGS: Arbeiderpartiet har [klart]

10:31 BM: [selv om dere er små?]

10:32 JGS: Arbeiderpartiet har tatt ansvar, alene i regjering, funnet løsninger i stortinget... i en tid hvor vi også har gjennomført store reformer.

Så mitt svar er at vi kan gjøre det - er det mitt førstvalg?

Nei, ikke nødvendigvis. Jeg, jeg... er veldig opptatt av den som lede regjering, de som skal inn i regjeringer i årene som kommer - de må ha ordenlitg... fundanment og stor tro på hva de kan gjennomføre, for det kan bli krevende år. Og da tror jeg at eg bredere grunnlag er...ehhh... er et bra utgangspunkt, men... Arbeiderpartiet kan ta den jobben. Eh, jeg vil ikke utelukke det.

4.4.2. Drøfting av partilederutspørring – 31. august 2017

I denne partilederutspørringen er Jonas Gahr Støre under kontant press fra programleder Bjørn Myklebust. Spørsmålene er mange, og rommene for å snakke om politikk er liten. Dette sammen med at Myklebust utøver den makten han har som programleder, ved å stille kritiske spørsmål, bestemme tema for utspørringen og avbryte da han føler Gahr Støre ikke forholder seg til tema, gjør at det er vanskelige vilkår for Jonas Gahr Støre.

Det analysen viser er at Gahr Støre ofte opptrer sindig og inkluderende i svarene sine, og ved å gjøre dette unngår han å gi kontroversielle svar, noe det kan virke som programlederen er ute etter. Spørsmålene han fikk om han kunne utelukke en ren Arbeiderparti-regjering, gir han gode og reflekterte svar på. Han sier for eksempel at han ikke kan utelukke det, men at det han tror er den beste løsningen vil være å samarbeide med andre partier for å danne regjering. Han vil ikke utelukke det fordi han mener at hvis muligheten byr seg, har Ap både folkene og politikken som skal til for at dette er gjennomførbart. Disse reflekterte svarene, sammen med måten han opptrer på igjennom dette pressede intervjuet, gjør at hans troverdighet hos deler av befolkningen har steget. Han viser at han har ambisjoner når han sier at det er mulig med en ren Ap-regjering, men han viser også god dyd når han sier at dette ikke nødvendigvis vil være det beste alternativet. Her viser han dermed både forstandighet og dyd, som er to av karaktertrekkene om ethos (Bakken, 2014, s. 38). Svarene Gahr Støre gir er også ofte konsekvente svar, som for eksempel da han svarer på spørsmålet om han kan utelukke en ren Ap-regjering. I samtlige av svarene han gir i transkripsjonen på side 51, konstaterer han at spørsmålsformuleringen til Myklebust er om han kan utelukke det, ikke om han ønsker det eller har det som mål. Gahr Støre sier for eksempel i tur seks: «men du spør om jeg kan utelukke det og svaret på det er nei» og i tur ti «men du spør om jeg utelukker de, utelukker det, og det er nei».

I den første delen av analyse av denne partilederspørningen, utfordrer Myklebust troverdigheten til både Arbeiderpartiet men også troverdigheten til Jonas Gahr Støre. Som Jørgensen og Onsberg skriver om ethos, at om ethoset først er «antastet», er det vanskelig om ikke umulig å få tilslutning (Jørgensen & Onsberg, 2010, s. 71). En slik situasjon med hensikt å skadet ethoset til Jonas Gahr Støre, er når Myklebust sier at det de gjorde under valget 2013 kan kalles for et løftebrudd. Mer enn den setningen skal ikke til før folk begynner å tvile, og det er ofte vanskelig for politikere å hende seg inn igjen etter slike utsagn/ spørsmål (Svennevig, et.al., 2014, s. 112). Svaret til Gahr Støre på dette spørsmålet kan heller ikke sies å være det beste, han ønsker ikke å ta noe selvkritikk for at de skiftet retning mitt i perioden, og legger skylden på hvordan regjeringen håndterte sammenslåingen. Man kan argumentere for at dette svaret som han gir er en form for ansvarsfraskrivelse, siden han kun legger skylden på regjeringen. Dette oppdager derimot programlederen kjapt, og sier til Gahr Støre at han kunne bare ha stemt mot regjeringen sin kommunereform, og heller sagt at når han får makten vil de gjøre reformen slik de vil, istedenfor å bryte løftet sitt. Etter at Gahr Støre har fått svart, konkluderer Myklebust med at da må reformen til regjeringen ha fungert, siden viljen til å slå seg sammen frivillig har endret seg. Disse angrepene på ikke bare hans ethos

men også på svarene han gir, gjør at mange stiller seg kritisk til det han sier. Dermed kan man si det som Jørgensen og Onsberg sier det, nemlig at hans ethos er antastet (Jørgensen & Onsberg, 2010, s. 71). Dette vil medføre at de som allerede er kritiske til han får bekreftet det de allerede tenker, mens de som er usikre enten oppfatter han som mindre troverdig eller i det minste ikke blitt mindre usikre.

I motsetning til debatten i arendalsuka, hvor man enklere kunne konkludere med at Gahr Støre generelt hadde gjort en god figur, er det ikke like lett å konkludere med det samme nå. Noe av årsaken til dette er at rammene for utspørringen er annerledes enn det rammene for debatten var, som har innvirkning på hvordan utspørringen utspiller seg (Clayman & Heritage, 2010, s. 216). Hvis man ser på hvordan turkonstruksjonen i debatten utspiller seg, kan man se noen eksempler på maktutøvelse fra Myklebust sin side. Det som er generelle trekk ved turkonstruksjon, er at man innleder turen ved å respondere eller i det minste knytte turen til den foregående turen, før man i hoveddelen av turkonstruksjonen tilfører man noe mer til samtalen før man i den avsluttende delen skal fungere som en kobling til den neste turen (Sidnell, 2010, s. 140). Det man kan se flere steder i utspørringen er at Myklebust avbryter Gahr Støre i det man kan si er hoveddelen i utsagnene sine. Gahr Støre får ofte komme med en respons til den forrige turen, men når han skal begynne å argumentere hvorfor eller skal tilføre noe nytt til samtalen, blir han fort avbrutt. Eksempler på dette kan man finne i den første transkripsjonen i analysen av partilederutspørringen, man ser det også i den siste transkripsjonen i denne analysen. Det dette fører til er at Jonas Gahr Støre ikke får muligheten til å begrunne svarene sine, som igjen medfører at han fremstår mindre troverdig. Årsaken til dette er fordi påstander uten begrunnelse, ofte er tomme påstander man ikke har noe grunn til å tro på. Noe annet som kan være med på å sørge for at han blir oppfattet som mindre troverdig, er at kommentaren om at Ap gjorde et løftebrudd ved sist valg kommer helt innledningsvis i utspørringen. Dette henger dermed over Gahr Støre i resten av utspørringen, som gjør det vanskeligere å overbevise mottakerne.

Det man får ut av denne partilederutspørringen er at han fortsetter å fremstå som en klar og tydelig leder, spesielt gjennom en tydelig retorikk, noe han hadde fått kritikk for før valget. Han opptre ikke lenger som en tåkefyrste, men som en politiker med et klart mål, og med klare tanker for hvordan målet skal nås. Under utspørringen driver han også med brobygging, med tanke på potensielt samarbeid med Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti. Derfor er det mye som tyder på at han gjør en del ting riktig, med tanke på å fremstå troverdig, men klarer han å overbevise velgerne? De som i utgangspunktet skulle stemme Ap, Sp og SV føler nok at Gahr Støre fremstår mer troverdig etter denne utspørringen med tanke

på det som har blitt gått igjennom. De som derimot var skeptiske til å begynne med, ble nok ikke nevneverdig overbevist etter denne opptreden. Årsaken til dette er det konstante presset som programlederen legger på Gahr Støre, samt de føringene han legger for debatten. Noe som får Gahr Støre til å virke tvetydig, samt dette løftebruddet er verdt å nevne. Noe denne analysen ikke tok med var sekvensen som handlet om oljeboring som var mot slutten av utspørringen (se vedlegg), som Gahr Støre også ble kraftig grillt på. Utfra denne analysen kan man derfor trekke konklusjonen om at Gahr Støre gjorde en gjennomsnittlig opptreden, men som han neppe vant mange nye velgere med. Noe også valgresultatet indikerer, hvor Ap gikk ned med 3,5 % og tilslutt kun var 2,4 % større enn Høyre.

5 Avslutning

Formålet med denne oppgaven var å finne ut av hvordan Jonas Gahr Støre jobbet for å fremstå troverdig under valget i 2017. Denne oppgaven hentet teorier fra både samtaleanalysen og retorikken, samtidig som det ble hentet litt teori fra medievitenskapen også. Årsaken for at denne oppgaven ble skrevet, var at han i forkant av valget hadde fått en del kritikk for at han ofte fremstod vinglete. Kallenavn som «tåkefyrste» og innehaver av prisen årets «tåkeprat» (Hellum & Nyland, 2016) støttet oppunder denne tanken om at Jonas Gahr Støre var en vinglete politiker. Denne oppgaven ønsket å knytte noen av hans prestasjoner under valget til det retoriske begrepet ethos, for å se hva som skjedde under de ulike politiske situasjonene han deltok i. Oppgaven sitt materiale ble hentet fra debatten fra arendalsuka, som innleder det korte valget (Karlsen, 2015, s. 209), og også to ulike partilederutspørringer.

Denne oppgaven gjennomførte en kvalitativ analyse, og funnene denne oppgaven fant kan ikke regnes som den objektive sannhet. Årsaken til dette er at en viktig del av kvalitativ analyse er fortolkning av det materiale man innhenter, og derfor vil det alltid være subjektive meninger til stede. Måten dette har blitt forsøkt gjennomført i denne oppgaven, er at observasjoner som har blitt gjort har blitt knyttet til relevant teori, og at man gjennom dette kunne fortelle noe om hvordan Jonas Gahr Støre sitt ethos utviklet seg gjennom valget. Årsaken til at det er hentet materiale fra både en debatt og to partilederutspørringer, er fordi dette er to ulike former for interaksjonell situasjon, og det stiles derfor ulike krav til deltakerne.

Det denne oppgaven fant ut, var at det var flere elementer som var med på å påvirke hans troverdighet. Han gjorde det bedre i debatten enn i partilederutspørringene, og noe av

grunnen for dette var at rammene for interaksjonen var annerledes. Her fikk han bedre muligheter til å snakke politikk, og han fikk ofte ha turen sin lenger også. I debatten gjorde han forsøk på å fremstå folkelig, noe han fikk til ved å fortelle om personligopplevelser, hvor han på denne måten fikk snakket om sønnen Jonas eller bestefaren Jonas slik at det blir lettere for folk å identifisere seg med han. Som det Gunn Enli skriver (2015, s. 11) henger behovet for å fremstå autentisk sammen med det idealbildet befolkningen har av de norske politikerne. Politikerne skal fremstå folkelige, og ikke dermed være hevet over den vanlige mannen i gata. Dette sørger for at befolkningen får en mer personlig relasjon til politikerne. Dette får Gahr Støre godt til, og med dette styrker sitt ethos. I partilederutspørringene briljerte han ikke like mye, men noe av årsaken til dette var rammene/ agendaen programlederen hadde for utspørringen. Det ble vanskeligere for Gahr Støre å gjøre mer enn å respondere, og fikk svært sjeldent snakke om egen politikk. Det var også slik at i partilederutspørringene, ble Jonas Gahr Støre avbrutt i turene sine, og fikk liten sjanse til å forsvare påstandene han kom med. Utfra hvordan utspørringene utspilte seg, gjorde han ingen dårlig figur og han fremstod tydelig og standhaftig gjennom begge utspørringene. Alt i alt kan man konkludere med at sagnet om tåkefyrsten Jonas Gahr Støre kan legges død, iallfall med utgangspunkt i valget 2017. Man kan derfor med utgangspunkt i det materialet denne oppgaven brukte, si at Gahr Støre sin troverdighet ikke er årsaken for det dårlige valget.

6. Litteraturliste:

Aardal, B., Krogstad, A., Narud, H.M. & Waldahl, R. (2004). Strategisk kommunikasjon og politisk usikkerhet. I: Aardal, B., Krogstad, A. & Narud, H.M. (Red.) *I valgkampens hete* (s. 13-29). Oslo: Universitetsforlaget.

Allern, S. (2001). *Fjernsynsvalgkampen*. Oslo: Pax forlag

Bakken, J. (2014). *Retorikk i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget

Clayman, S. & Heritage, K. (2010). *Talk In Action*. Chichester: Wiley Blackwell

Clayman, S. & Heritage, J. (2002). *The News Interview: Journalists and Public Figures on the air*. Cambridge: Cambridge University Press.

Elle, M. (2010). *Den sterkestes rett? Dominansstrategier i partilederdebatten* (Mastergradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

Enli, G. (2015). Politisk logikk eller medielogikk? Norske partilederes strategier, imagebygging og autentisitet i sosiale medier. *Norsk medietidsskrift*, 22(3), 1-19. Hentet fra https://www.idunn.no/file/pdf/66802845/politisk_logikk_eller_medielogikk_-_norske_partilederes_st.pdf

Gustavsson, L. & Linell, P. (1987). *Initiativ och respons. Om dialogens dynamikk, dominans och koherens*. Universitetet i Lindköping: Lindköping.

Johannessen, G. C. (2018). *Når Jonas blir Støre* (mastergradsavhandling). Universitetet i Agder, Kristiansand.

Johansen, A. (2003). *Talerens troverdighet: Tekniske og kulturelle betingelser for politisk retorikk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Jørgensen, C., Kock, C. & Rørbech, L. (2011). *Retorik der flytter stemmer – Hvordan man overbeviser i offentlig debat*. Retorikforlaget: Ödåkra.

Jørgensen, C. & Onsberg, M. (2008). *Praktisk argumentation*. Nyt Teknisk Forlag: København.

- Karlsen, R. (2015). Politiske partier og politisk kommunikasjon. I Ihlen, Ø., Skogerbø, E. & Allern, S. (Red.), *Makt, medier og politikk* (91-104). Oslo: Universitetsforlaget
- Karlsen, R. (2015). Valgkamp – kort, lang og permanent. I Ihlen, Ø., Skogerbø, E. & Allern, S. (Red.), *Makt, medier og politikk* (207-218). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kjeldsen, J. E. (2013). Retorisk dannelselse – hva du ikke visste du burde vite verdens eldste kommunikasjonslære. *Norsk medietidsskrift*, 20(1), 71-80. Hentet fra [https://www.idunn.no/nmt/2013/01/retorisk_dannelsese_-_hva_du_ikke_vissteduburde_vite_om_ver](https://www.idunn.no/nmt/2013/01/retorisk_dannelselse_-_hva_du_ikke_vissteduburde_vite_om_ver)
- Kock, C. (2008). Fornuftig uenighed. *Rhetorica Scandinavica*, 48, s. 64-83. Hentet fra: <https://www.retorikforlaget.se/fornuftig-uenighed/>
- Laache Klevan, O. A. (2019). *Humor som retorisk virkemiddel i politisk kommunikasjon og retorikk* (mastergradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Møller Andersen, N. (2002). *I en verden av fremmede ord. Bachtin som sprogbrugsteoretiker*. Viborg: Akademisk forlag.
- Nylund, M. (2000). *Iscensatt interaksjon: Strukturer och strategier i politiska mediasamtal*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Rognmo, A., S. (2009). *Spørsmålets retorikk. Responser og spørsmålsformuleringer i norske partilederspøringer – journalistikk i valgkamp* (mastergradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.
- Sidenll, J. (2010). *Conversation Analysis an introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell
- Silverman, D. (2014). *Interpreting qualitative data*. London: SAGE Publications Ltd.
- Stivers, T. & Hayashi, M. (2010). Transformative answers: One way to resist a question's constraints. *Language in Society*. 39, 1–25. doi:10.1017/S0047404509990637
- Svennevig, J., Arisland, S. & Solvoll Rognmo, A. (2014). Jeg bare spør....*Rhetorica Scandinavica*, 66/67(2014), s. 96-121.
- Ten Have, P. (2010). *Doing Conversation Analysis*. London: SAGE Publications Ltd.

Tryggestad, P. (2014). *Troverdighet i fjernsynsvalgkampen* (mastergradsavhandling). Universitetet i Oslo, Oslo.

Tønnesson, J. (2004). *Tekst som partitur eller historievitenskap som kommunikasjon: Nærlesing av fire historikertekster skrevet for ulike lesegrupper* (doktorgradsavhandling). Institutt for nordistikk og litteraturvitenskap, Oslo.

Østerud, Ø., Engelstad, F. & Selle, P. (2003). *Makten og demokratiet. En sluttbok fra Makt- og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Andre kilder:

Arbeiderpartiet. (2019, 4. april). *Jonas Gahr Støre | Åpningstale | Arbeiderpartiets landsmøte 2019*. [Videoklipp]. Hentet fra <https://www.arbeiderpartiet.no/arrangementer/landsmote/landsmote-2019/>

Enli, G., Smith-Meyer, T. & Syvertsen, T. (2018). NRK. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/NRK>

Garvik, O. (2017). Stortingsvalget 2017. I *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Stortingsvalget_2017

Garvik, O., Bull, E., & Tvedt, K., A. (2019). Arbeiderpartiet. *Store Norske Leksikon*. Hentet 13. mai 2020. fra <https://snl.no/Arbeiderpartiet>

Gilbrant, J. (2019, 3. september). Krever svar fra Ap: - Utrolig vinglete. I *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/krever-svar-fra-ap--utrolig-vinglete/71553294>

Gilbrant, J. & Karlsen, K. (2019, 6. april). -Støre viser manglende egenskap. I *Dagbladet*. Hentet fra <https://www.dagbladet.no/nyheter/store-viser-manglende-lederskap/70954957>

Gillesvik, K. & Aarre, E. (2014, 13. juni). Retorikkprofessor roser Støre. I *Bergens Tidende*. Hentet fra <https://www.bt.no/nyheter/lokalt/i/09MBE/retorikkprofessor-roser-stoere>

Glomnes, L. M. & Kristiansen, B. S. (2016, 11. februar). Høyre og Frps plan: Skal stemple Ap som vingle-parti og Støre som tåkefyrste. I *Aftenposten*. Hentet fra

<https://www.aftenposten.no/norge/politikk/i/41j9/hoeyre-og-frps-plan-skal-stemple-ap-som-vingle-parti-og-stoere-som-taakefyrste?>

Hellum, C. & Nyman, H. (2016, 16. januar). Støre kåret til «Årets tåkeprater». I *Kampanje*. Hentet fra <https://kampanje.com/pr/2016/01/store-karet-til/>

Johnsen, L. W. (2017, 23. august). Finansavisen: Jobbet svart på Jonas Gahr Støres brygge. *Dagsavisen*. Hentet fra <https://www.dagsavisen.no/nyheter/innenriks/finansavisen-jobbet-svart-pa-jonas-gahr-stores-brygge-1.1013952>

Krogsæter, T. I. (2018). Demosthenes – athensk politiker. *Store Norske Leksikon*. Hentet fra https://snl.no/Demosthenes_-_athensk_politiker

NRK. (2017, 23. august). *Valg 2017. Politisk valgkvarter*. [Videoklipp]. Hentet fra <https://tv.nrk.no/serie/stortingsvalget-tv/2017/NNFA85082317/avspiller>

NRK. (2017, 6. oktober). Valgresultat 2017 – Landsoversikt Norge. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/valg/2017/resultat/>

NRK. (2019, 12. august). Forskere om Aps nederlag i 2017: Mistet troverdighet på arbeid.

NRK kommunikasjon. (2020, 18. mai). NRK-plakaten. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/informasjon/nrk-plakaten-1.12253428>

NTB. (2016, 16. november) -Arbeiderpartiet vingler i elbil-politikken. I *Finansavisen*. Hentet fra <https://finansavisen.no/nyheter/politikk/2016/11/arbeiderpartiet-vingler-i-elbil-politikken>

Ottosen, P. (2017, 14. august). Retorikkekspert gir Jonas terningkast seks: - Det var en statsminister som trådte fram. *NRK*. Hentet fra https://www.nrk.no/norge/retorikkekspert-gir-jonas-terningkast-seks_-_det-var-en-statsminister-som-tradte-fram-1.13642350

Rotvold, K., R. (2020, 4. mai). Politisk selvmord og begravelse på samme dag. I *Itromsø*. Hentet fra <https://www.itromso.no/meninger/2020/05/04/Politisk-selvmord-og-begravelse-pa-samme-dag-21743063.ece>

Skartveit, H., Jacobsen, F. & Meland, A. (2017, 15. august). VGs dom: Ap-Jonas i velgerkrise vant debatten. I *VG*. Hentet fra <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/bVyKB/vgs-dom-ap-jonas-i-velgerkrise-vant-debatten>

Svennevig, J. (2018). Samtaleanalyse. *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/samtaleanalyse>

Wergeland, P. (2016, 2. september). Jensen nektet å svare på spørsmål om avgiftsøkning. *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/jensen-nektet-a-svare-pa-sporsmal-om-avgiftsokning-1.13118548>

7. Transkripsjonsnøkkel

.	fallende intonasjonskontur
,	svakt stigende, svakt fallende eller flat kontur
..	kort pause (under 0,3 sekunder)
...	mellomlang pause (0,3 - 0,6 sekund)
[ord] [ord] Vertikale klammer	Overlappende tale
[(ord)] [(ord)]	Overlappende tale, flere nærliggende tilfeller
-	Avbrutt ord
- -	Avbrutt intonasjonsenhet
(H)	Innpust
(Sukk)	Ikke-språklig lyd
@	Latter (et tegn for hver «latterstavelse»)
<x ord x>	Usikker transkripsjon
(klapper)	Ikke-språklig handling, eller kommentar til transkripsjonen